

Školy a školská zařízení 2023/24

Analytická část

1. Předškolní vzdělávání

Obsah:

Shrnutí.....	2
Úvod.....	3
1.1 Mateřské školy - školy, třídy, učitelé a děti	3
1.2 Věkové složení dětí v mateřských školách	9
1.3 Děti s cizím státním občanstvím v mateřských školách.....	14
1.4 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách	18
1.5 Předškolní vzdělávání na základních školách	22

Shrnutí

Do **předškolního vzdělávání** nastupuje na začátku školního roku naprostá většina **děti ve věku 4-5 let** a více než čtyři pětiny z dětí tříletých. Zatímco podíl dvouletých dětí ve školkách s právem poskytování předškolní přípravy má od školního roku 2018/2019 tendenci se snižovat (z 40,2 % klesl na 28,1 % ve školním roce 2023/24), podíl šestiletých dětí v předškolním vzdělávání (tj. dětí s odkladem povinné školní docházky, ať již zapsaných v mateřských školách nebo v přípravných třídách či třídách přípravného stupně na základních školách) stoupl mezi školními roky 2017/18 a 2021/22 z pětiny na téměř čtvrtinu (24,1 %). V dalších dvou letech pak podíl těchto dětí s odkladem mírně poklesl na 22,3 % ve školním roce 2023/24.

Děti, které před zahájením školního roku **dosáhnou 6 let věku či více** a zůstanou z důvodu odkladu povinné školní docházky **v předškolním vzdělávání**, mohou navštěvovat mateřské školy, nebo přípravné třídy či přípravný stupeň na základních školách. Přitom podíl těch, které navštěvovaly předškolní vzdělávání na základních školách, se za posledních pět let zvýšil z 13,4 % na 20,1 %.

Ve školním roce 2023/24 zajišťovalo předškolní vzdělávání v České republice celkem **5 398 mateřských škol s právem poskytování předškolní přípravy**. Většina z nich byla **veřejného zřizovatele** (4 888, tj. 90,6 %). Soukromé mateřské školy se ve školním roce 2023/24 podílely 8,5 % na celkovém počtu mateřských škol v porovnání s 4,9 % před deseti lety. Zbytek tvořily školy církevní.

Mateřské školy ve školním roce 2023/24 navštěvovalo **364 491 dětí**. Oproti předchozímu školnímu roku je to o 4 714 dětí méně. Přitom mezi školními roky 2021/22 a 2022/23 se počet dětí v mateřských školách naopak o 8 715 zvýšil. Tento nárůst, který byl nejvyšší za posledních devět let, byl ovlivněn přílivem dětí ukrajinských uprchlíků na naše školy. Zatímco ve školních rocích 2019/20 až 2021/22 tvořily **děti cizí státní příslušnosti** 3,3 až 3,4 %, ve školních rocích 2022/23 a 2023/24 to byly 5,3 %.

Mezi dětmi v mateřských školách s jiným než českým státním občanstvím dlouhodobě převažují na prvních třech místech **Ukrajinci, Vietnamci a Slováci** (dohromady tvořili v uplynulém školním roce čtyři pětiny všech cizinců). Zejména s ohledem na stále probíhající válce na Ukrajině bylo k 30. září 2023 mezi dětmi s cizí státní příslušností v mateřských školách v ČR pochopitelně zdaleka nejvíce dětí ukrajinského státního občanství (54,1 %, v předchozím roce to bylo oproti 54,8 %). Do školního roku 2018/19 však mezi cizinci převažovaly děti s vietnamským občanstvím.

Mezi **dívkami v mateřských školách** byly v uplynulém školním roce 9,3 % mladších 3 let a naopak 4,3 % šestiletých a starších. V porovnání s tím **chlapců** mladších tří let byly 8,4 % z celku a šestiletých a starších bylo mezi chlapci 7,4 %. Věkový průměr chlapců v mateřských školách byl tak vyšší.

Ve školním roce 2023/24 bylo u nás **459 základních škol běžných se zřízenými přípravnými třídami**, což je o 9,8 % více než v předchozím školním roce. Přípravných tříd bylo 553 a chodilo do nich 7 074 dětí. Více než tři pětiny z nich byli chlapci (61,1 %). **Základních škol speciálních se zřízeným přípravným stupněm** bylo v uplynulém školním roce 39 s 52 třídami přípravného stupně, do kterých chodilo 268 dětí. Od minulého školního roku přibýlo o 56 přípravných tříd běžné základní školy (tj. o 11,0 %) a o pět tříd přípravného stupně na základních školách speciálních (tj. o 10,6 %).

V kraji Karlovarském, Ústeckém a v Praze docházely ve školním roce 2023/24 dvě pětiny až polovina dětí s odkladem školní docházky do přípravné třídy či přípravného stupně. Oproti tomu v kraji Královéhradeckém tvořil podíl žáků s odkladem v přípravných třídách či v přípravném stupni jen 3,8 % a méně než 5 % takových žáků zaznamenal také kraj Olomoucký (4,0 %).

V přípravných třídách vyučovali učitelé na 561,0 plného úvazku. **Na jednoho učitele** působícího v přípravné třídě i **na jednu přípravnou třídu** tak připadlo v průměru shodně 12,6 dítěte. Tyto poznatky lze srovnat se situací v mateřských školách. Počet dětí na učitele byl ve školním roce 2023/24 v mateřských školách o něco nižší, a sice 10,4, naopak počet dětí ve třídě byl podstatně vyšší, tj. 21,1.

Úvod

Úlohou předškolního vzdělávání je doplňovat a podporovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Spolu s rodinou má klíčový vliv na další začlenění dítěte do společnosti a budoucí školní úspěch. Velice důležitý je tento stupeň vzdělávání v práci s rodinami ze sociálně znevýhodněného prostředí, neboť zásadním způsobem napomáhá v socializaci dětí z těchto rodin.

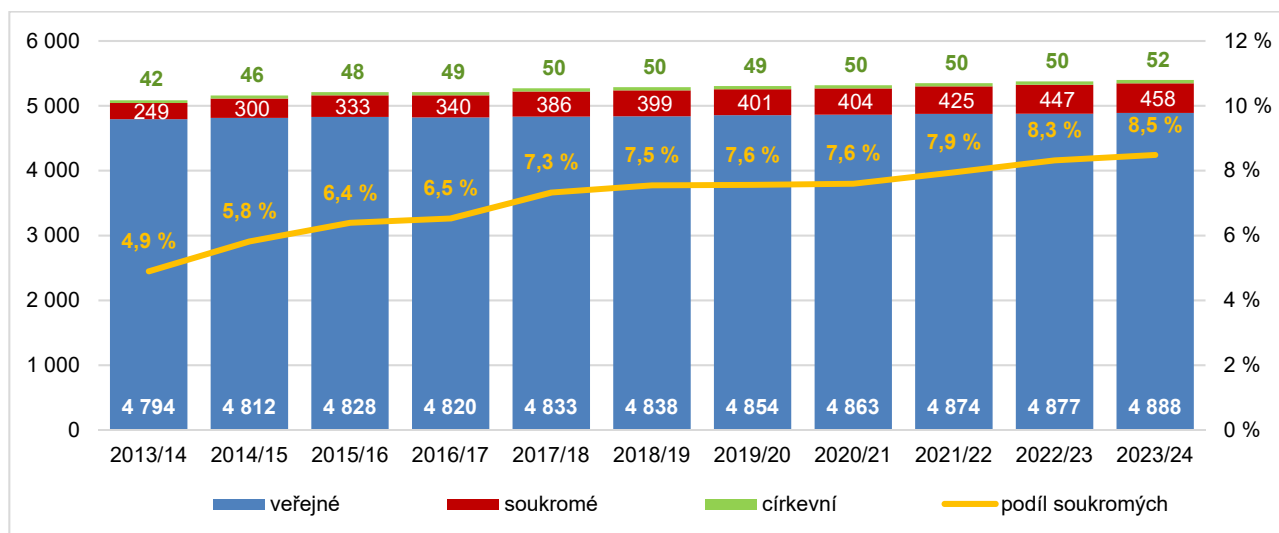
Dále v analýze se budeme zabývat pouze takovými institucemi předškolního vzdělávání, kterým byl udělen tzv. resortní identifikátor právnické osoby (RED_IZO) a které jsou tudíž vedené v rejstříku škol a školských zařízení podle § 144/1a školského zákona¹. Nespádají sem např. dětské skupiny či kluby, popř. i mateřské školy, které se nezaregistrovaly do rejstříku škol a školských zařízení a nemají tudíž oprávnění poskytovat vzdělávání v rámci povinné předškolní přípravy². Školy s právem poskytování povinné předškolní přípravy pak je možné dělit na mateřské školy, dále pak přípravné třídy základních škol a přípravný stupeň základních škol speciálních. Celkově takové instituce navštěvovalo ve školním roce 2023/24 celkem 371 833 dětí, z toho byla většina zapsána v mateřských školách (98,0 %, 364 491 dětí), zbytek docházel do přípravných tříd základních škol (7 074 dětí) nebo do přípravného stupně základních škol speciálních (268 dětí).

1.1 Mateřské školy - školy, třídy, učitelé a děti

Ve školním roce 2023/24 zajišťovalo předškolní vzdělávání v České republice celkem **5 398 mateřských škol** (pro vymezení viz úvod). Většina z nich byla **veřejného zřizovatele** (4 888, tj. 90,6 %). Jedná se téměř výhradně o školy, jejichž zřizovatelem je obec či její místní část (např. Praha 10), celkem 4 796. V Česku existuje také 84 mateřských škol, kde jsou zřizovatelem jednotlivé kraje, sedm spadajících přímo pod MŠMT a jedna mateřská škola byla zřízená Ministerstvem zemědělství.

Kromě veřejných mateřských škol se mohou děti vzdělávat i v **soukromých a církevních** mateřských školách. Tyto alternativy tvoří poměrně malý podíl z celkového počtu mateřských škol, i když jich neustále přibývá, především těch soukromých. Ve školním roce 2023/24 se soukromé mateřské školy podílely 8,5 % na celkovém počtu mateřských škol v porovnání s 4,9 % před deseti lety. Více viz graf 1.1.

Graf 1.1 Mateřské školy podle zřizovatele - počet škol

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

¹ Školou je myšlen právní subjekt s jedním ředitelstvím, které může zahrnovat více odloučených pracovišť, jakož i více úrovní a druhů vzdělávání.

² Zajímavým fenoménem poslední doby je vznik dětských skupin při podnicích a veřejných institucích, které se tím hlásí k podpoře rodiny i k důležitosti předškolní výchovy a vzdělávání.

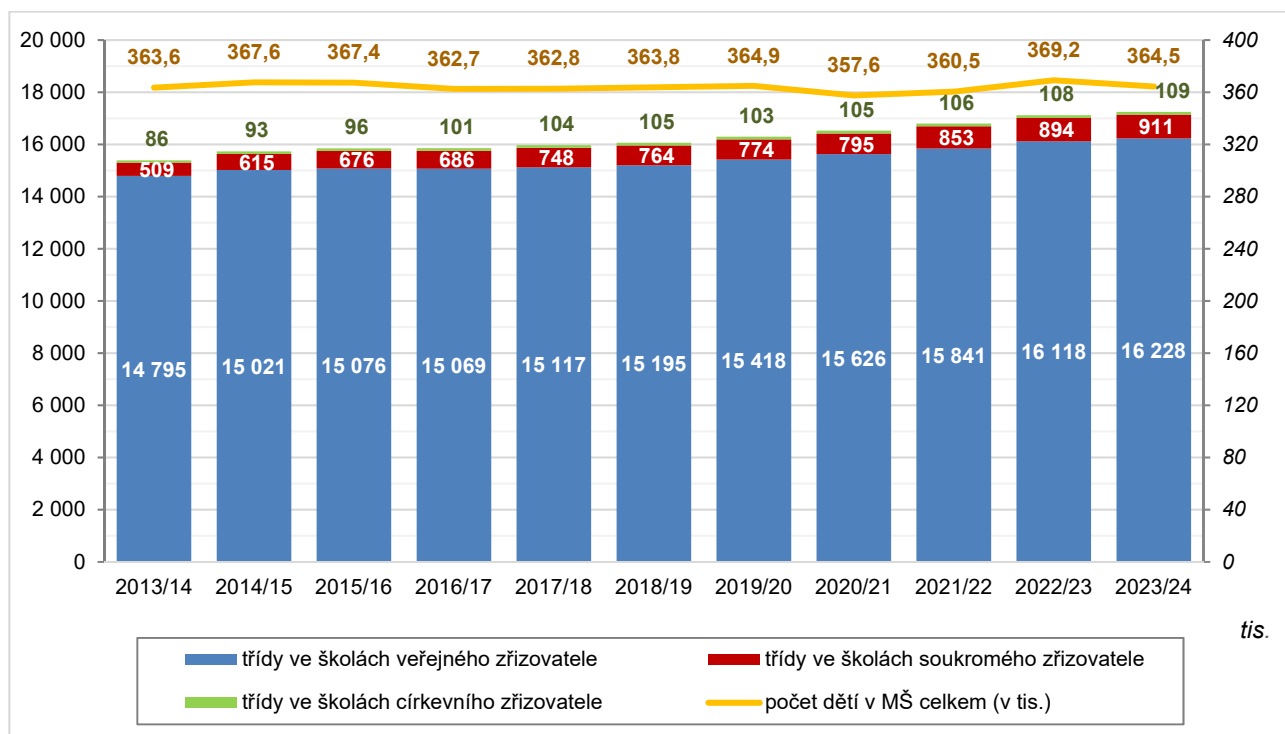
Nejvíce soukromých mateřských škol se dlouhodobě nachází v Praze. Ve školním roce 2023/24 jich zde bylo 119, což představovalo cca čtvrtinu všech soukromých mateřských škol v Česku (26 %). Druhým krajem s nejvyšším podílem soukromých mateřských škol je Středočeský kraj, ve kterém se k 30. 9. 2023 nacházela pětina všech soukromých školek (19,7 % neboli 90 školek). Naopak, nejméně soukromých školek bychom našli v Karlovarském kraji (10), na Vysočině (11) a v kraji Pardubickém (11). Z těchto tří krajů navštěvoval soukromé školky nejmenší podíl dětí v kraji Pardubickém (1,5 %), méně než 2 % bylo takových dětí i na vysočině (1,8 %). Naopak v Praze to byla desetina (9,6 %) a průměr za ČR činí 4 %.

Kromě „klasických“ mateřských škol existují i školy pro děti, které jsou dlouhodobě hospitalizované v nemocnici či psychiatrické nemocnici, v dětské léčebně či ozdravovně. Jedná se o mateřské školy při zdravotnických zařízeních, které zřizuje obec či kraj. K 30. 9. 2023 existovalo 52 takových škol, které v průběhu školního roku 2023/24 navštěvovalo v průměru 785 dětí, z toho 381 dívek.

Ve školním roce 2023/24 bylo v České republice v provozu celkem **17 248 tříd** mateřských škol, z toho 911 tříd bylo zřízených v soukromých mateřských školách a 109 v církevních. Počet tříd, podobně jako počet mateřských škol, každým rokem narůstá. Celkově za posledních 10 let vzrostl počet tříd o 12,1 %, přičemž nejvýraznější byl nárůst mezi školními roky 2013/14 a 2014/15 (o 2,2 %) a mezi školními roky 2021/22 až 2022/23 (o 1,9 %). Oproti tomu mezi posledními dvěma školními roky se počet tříd zvýšil jen o 0,7 %.

Za posledních 10 let přitom tříd ve školách soukromého zřizovatele přibýlo výrazně více (vzrostl o 79,0 % na 911) než tříd zřizovatele církevního (zvýšil se o 26,7 % na 109) a veřejného (o 9,7 % na 16 228).

Graf 1.2 Mateřské školy podle zřizovatele - počet tříd

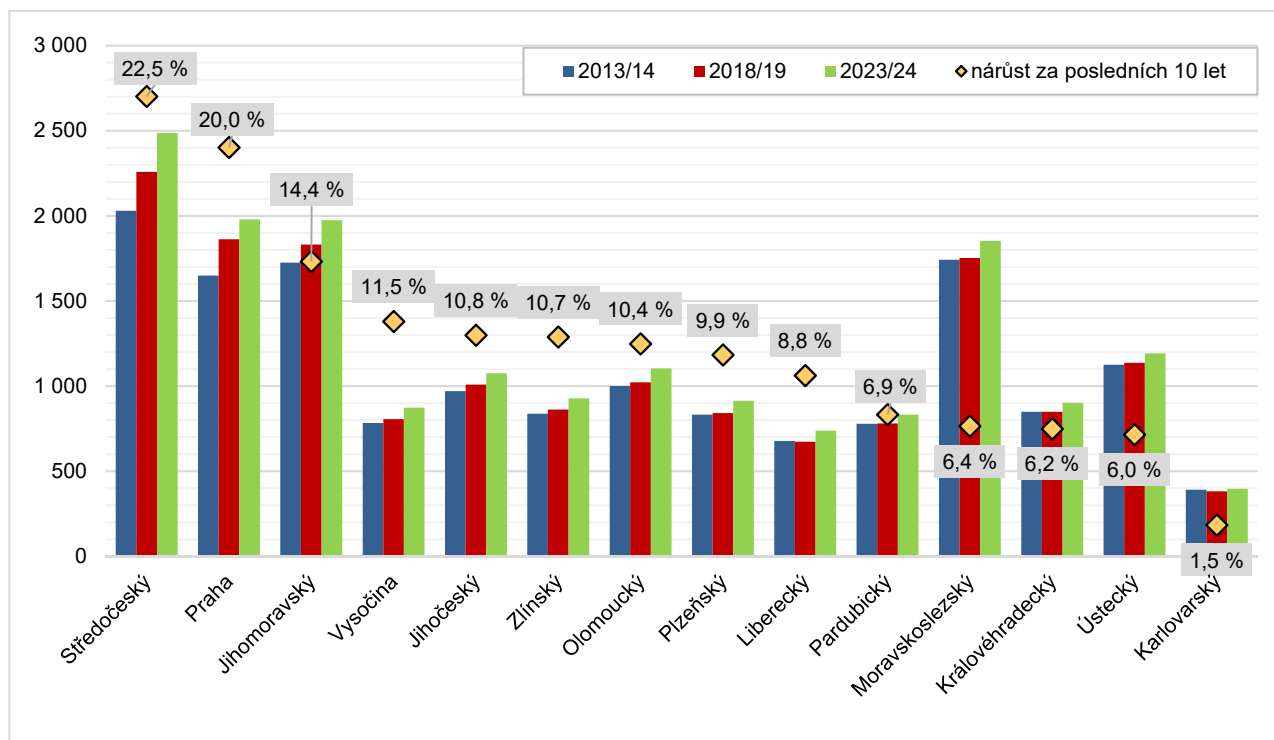

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Podívejme se, jak se změnil **počet tříd** mateřských škol za posledních deset let **v jednotlivých krajích**. Absolutně i procentuálně byl tento nárůst nejvyšší ve Středočeském kraji. V porovnání se školním rokem 2013/14 se v tomto kraji v minulém školním roce nacházelo o 22,5 % tříd více (tj. o 457), viz graf 1.3. Následuje Praha, ve které vzrostl za posledních deset let počet tříd o 20,0 % (tj. o 330 tříd). V Jihomoravském kraji se počet tříd za deset let zvýšil o 14,4 % (tj. o 249 tříd). Nejnižší byl tento nárůst v kraji Karlovarském, kde za 10 let přibýlo jen šest tříd. V celé České republice se za deset let zvýšil počet tříd v mateřských školách o 1 858, což je o 12,1 %. Mezi školními roky 2013/14 a 2018/19 se zvýšil o 4,4 %, mezi školními roky 2018/19 a 2023/24 pak o 7,4 %.

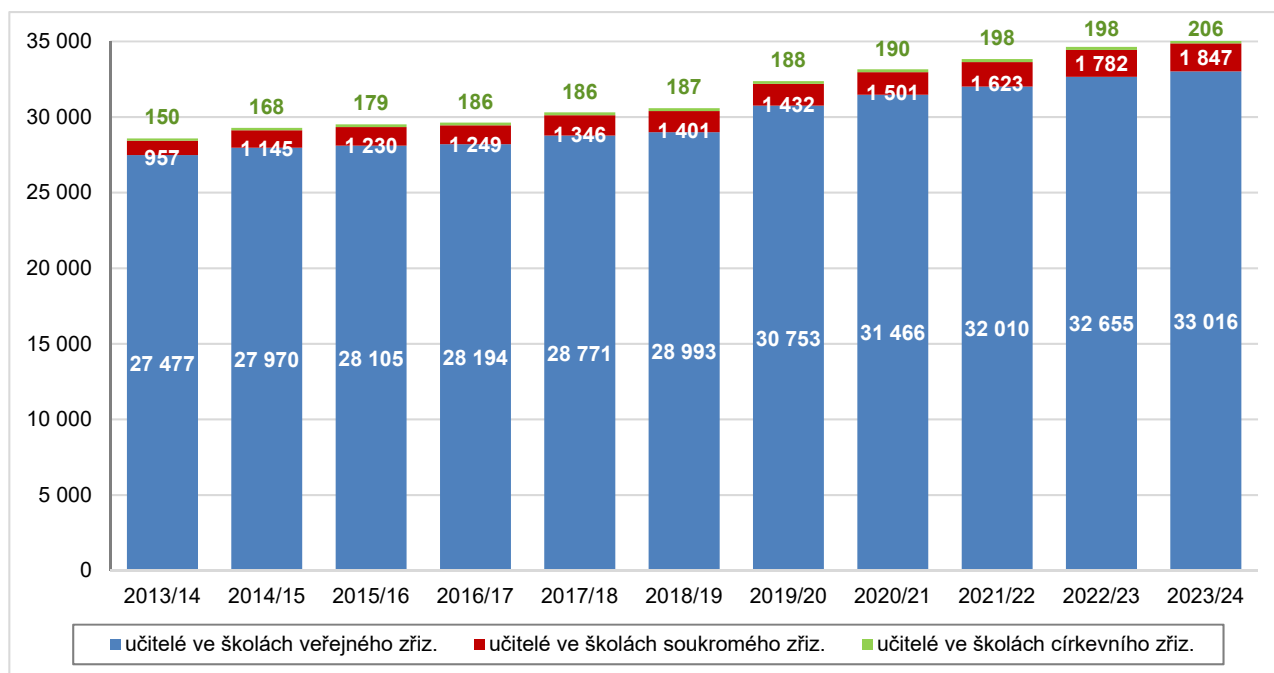
Graf 1.3 Počet tříd v mateřských školách v jednotlivých krajích

(kraje jsou seřazeny dle procentuálního nárůstu za posledních 10 let)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

S nárůstem počtu mateřských škol a především jejich tříd, se tvoří i nová pracovní místa. To znamená, že každoročně narůstá i **počet učitelů** v mateřských školách. Za posledních 10 let vzrostl přepočtený počet učitelů v mateřských školách o 22,7 %, za posledních pět let pak o 14,7 %. Jde o výrazně vyšší nárůsty, než jaké byly zaznamenány v případě počtu škol a jejich tříd, ale i dětí, které je navštěvují. K 30. 9. 2023 pracovalo na pozici učitele v mateřských školách celkem 35 068,8 osob přepočtených na plné úvazky v porovnání s 28 538,0 v roce 2013.

Graf 1.4 Mateřské školy podle zřizovatele - počet plných úvazků učitelů

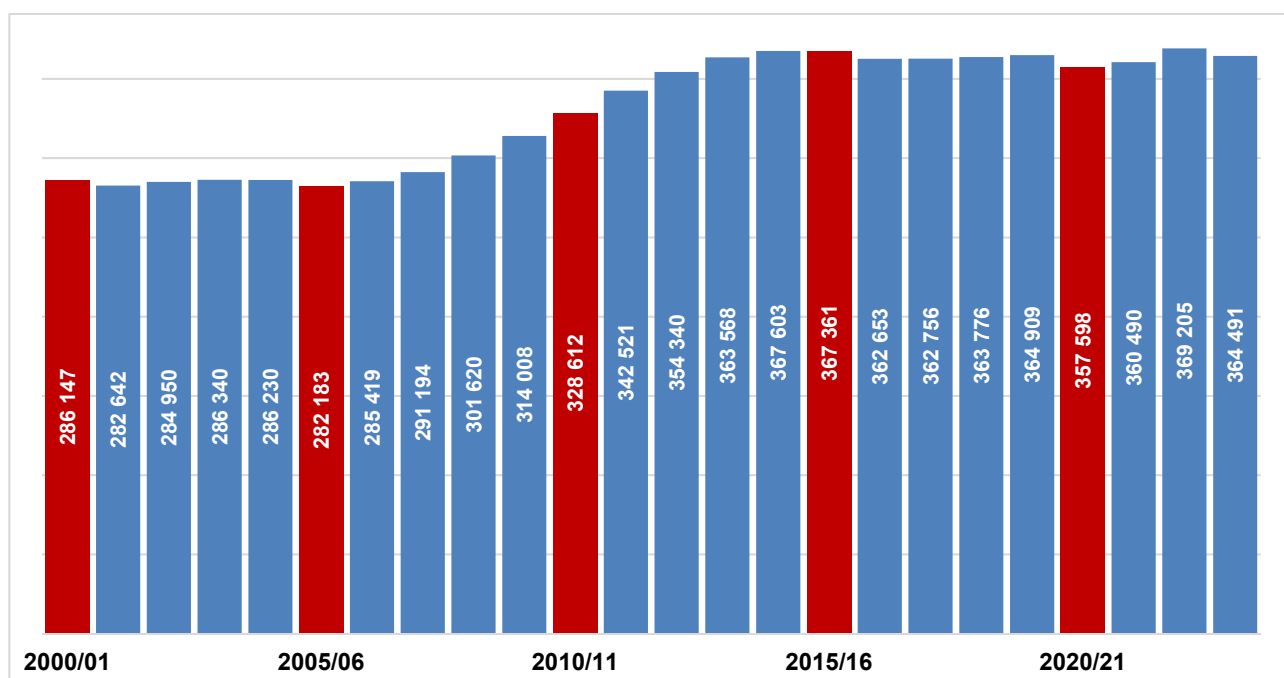
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Vzdělávání v mateřských školách je u nás téměř výhradní doménou žen. Muži tvořili ve školním roce 2023/24 dvě třetiny procenta pedagogických pracovníků mateřských škol (0,68 %). Jejich podíl má v čase tendenci mírně narůstat. Ve školním roce 2013/14 nicméně zaujímali muži 0,46 % všech učitelů a ve školním roce 2018/19 to bylo 0,58 %.

V krajském srovnání byl tento podíl nejvyšší v Praze, a sice 1,37 % (56,4 plného úvazku učitelů - mužů). Naopak nejnižší zastoupení mužů bylo v kraji Vysočina (0,33 %, neboli 5,7 úvazku učitelů - mužů).

Ve školním roce 2023/24 navštěvovalo mateřské školy celkem **364 491 dětí**. Oproti předchozímu školnímu roku je to o 4 714 dětí méně. Přitom mezi školními roky 2021/22 a 2022/23 se počet dětí v mateřských školách naopak o 8 715 zvýšil. Tento nárůst, který byl nejvyšší za posledních devět let, byl ovlivněn přílivem dětí ukrajinských uprchlíků na naše školy. Zatímco ve školních rocích 2019/20 až 2021/22 tvořily děti cizí státní příslušnosti 3,3 až 3,4 %, ve školním roce 2022/23 a 2023/24 to bylo 5,3 %.

Graf 1.5 Mateřské školy - počty dětí v mateřských školách (2000/01 až 2023/24)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

K poklesu počtu dětí v mateřských školách došlo též mezi školními roky 2019/20 a 2020/21, a sice o 7 311 dětí. Ten byl daný poklesem počtu dětí mladších než 3 roky a mírně i tříletých v mateřských školách. A to přesto, že jejich počet v populaci České republiky, tj. včetně těch, co nedocházejí do mateřských škol s právem poskytování předškolní přípravy, se naopak zvýšil. Jak bylo v minulých vydáních této publikace zmíněno, mohly za tím stát obavy rodičů z onemocnění covid-19, ale také navýšení rodičovského příspěvku od ledna 2020, kdy v důsledku prodloužení mateřské dovolené³ ubylo dětí mladších tří let (o 19,6 % oproti předchozímu roku) a mírně i dětí tříletých (o 1,6 %) v mateřských školách. Zde lze uvést, že též v dalších dvou letech (tj. mezi školními roky 2020/21 a 2021/22, jakož i 2021/22 a 2022/23) ubylo dětí mladších tří let v mateřských školách (o 5,4 %, resp. 1,9 %), počet dětí tříletých se však zvýšil (o 1,4 %, resp. 2,1 %).

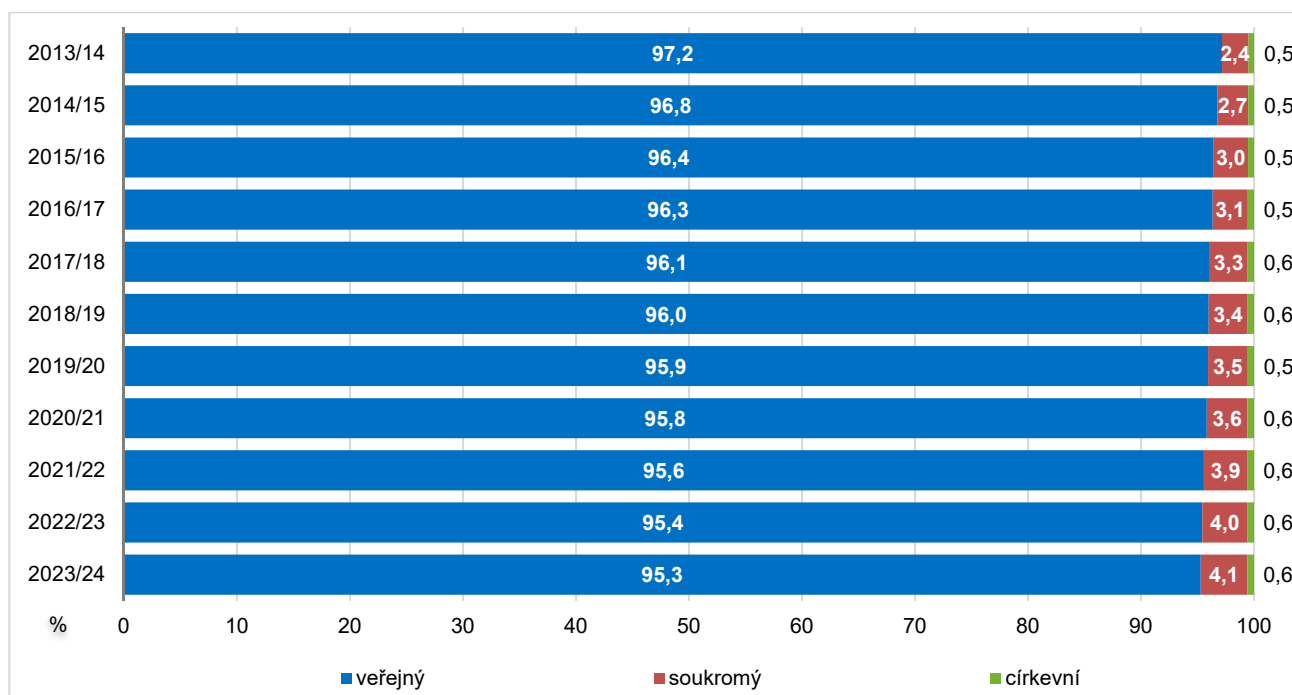
Oproti tomu lze říci, že mezi školními roky 2022/23 a 2023/24 se počet tříletých dětí snížil o 2,5 % a počet čtyřletých o 1,8 %. Počet dětí ve věku pěti let se příliš nezměnil (stoupl o 0,3 %) a počet dětí šestiletých a starších se snížil o 3,3 %. Bylo tak možné přijmout více dětí, které před zahájením školního roku ještě

³ Navýšení rodičovského příspěvku se týkalo jen rodičů, kteří příspěvek stále čerpají. Rodiče si tak prodloužovali čerpání příspěvku, aby na navýšení dosáhli, a mnozí si spolu s prodloužením čerpání příspěvku prodloužili i rodičovskou dovolenou u svého zaměstnavatele, resp. začali pracovat později a mohli být s dítětem doma.

nedosáhly tří let věku. Jejich počet se však zvýšil jen o 0,1 %. Pro srovnání lze uvést, že k 1. červenci 2013 bylo v České republice 363 292 dětí ve věku 3 až 5 let, které jsou obvyklé pro docházku do mateřských škol, oproti 349 837 dětem tohoto věku k 1. 7. 2023.

Graf 1.6 dále znázorňuje vývoj podílu dětí ve školách jednotlivých **zřizovatelů** z celku. Lze konstatovat, že spolu s růstem podílu soukromých škol (viz graf 1.1 výše) rostl v posledních deseti letech též podíl dětí navštěvujících soukromé školky ze všech dětí v mateřských školách, celkově z 2,4 % ve školním roce 2013/14 na 4,1 % ve školním roce 2023/24. Podíl dětí v církevních školách se v posledních deseti letech pohyboval mezi 0,48 % ve školním roce 2013/14 a 0,58 % ve školním roce 2023/24. Za deset let se tedy zvýšil. Jak je patrné, vzdělávání v církevních mateřských školách je však stále v předškolním vzdělávání okrajovou záležitostí.⁴

Graf 1.6 Mateřské školy – podíl dětí dle druhu zřizovatele školy (v %)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

K výše uvedeným poznatkům o počtu škol, tříd a žáků v dělení dle zřizovatele doplňme, že oproti školnímu roku 2013/14 byl počet dětí **v mateřských školách veřejného zřizovatele** o 1,7 % nižší, zatímco počet škol veřejného zřizovatele byl o 2,0 % vyšší a počet tříd dokonce o 9,7 %. Tomu odpovídá i snižující se počet dětí na 1 třídu a 1 učitele – viz tabulku č. 1.1. Ve školním roce 2013/14 bylo v jedné třídě v průměru 23,9 dítěte a na jednoho učitele připadalo v průměru 12,9 dítěte. Poté se hodnoty obou těchto ukazatelů snížily až na 21,4 dítěte na 1 třídu a 10,5 dítěte na 1 učitele ve školním roce 2023/24. Pouze ve školním roce 2022/23 byl počet žáků na jednu třídu o něco vyšší než v předchozím roce, patrně vlivem zařazení dětí ukrajinských uprchlíků do našich školek. Počet **soukromých mateřských škol** se oproti tomu za uplynulých 10 let zvýšil o 83,9 %. O něco menší, přesto velmi významný, nárůst zaznamenal počet tříd v soukromých mateřských školách (o 79,0 %) a dětí navštěvujících soukromé školy (o 76,1 %).

Za celou Českou republiku pak na jednu třídu v mateřských školách připadalo ve školním roce 2023/24 celkem 21,1 dítěte a na 1 učitelský úvazek 10,4 dítěte. Jedná se o nižší hodnoty než v předchozím školním roce. Mezi školními roky 2013/14 a 2021/22 průměrný počet žáků na jednu třídu i na jednoho učitele klesal. Ve školním

⁴ Připomeňme, že ve statistikách uváděných v této publikaci nejsou zahrnuti děti navštěvující zařízení nevidovaná v Rejstříku škol, jako jsou například dětské skupiny, lesní kluby a Montessori domy, jejichž zřizovatelem jsou převážně neveřejné subjekty.

roce 2022/23 byl pak počet žáků na jednu třídu oproti předešlému školnímu roku nepatrně vyšší (21,6) a počet žáků na jednoho učitele se udržel na hodnotě 10,7. V případě počtu dětí na jednoho učitele i na jednu třídu došlo přitom mezi školními roky 2019/20 a 2020/21, které nejvíce poznamenala pandemie, k výraznějšímu poklesu než v rocích předchozích. Z tabulky 1.1 je zároveň zřejmé, že úbytek dětí na jednu třídu lze pozorovat zejména u škol veřejného zřizovatele.

Tab. 1.1 Mateřské školy - počet dětí na jednu třídu a na jednoho učitele podle zřizovatele školy

Školní rok	celkový počet dětí		počet dětí dle druhu zřizovatele					
			veřejný		soukromý		církevní	
	na 1 třídu	na 1 učitele	na 1 třídu	na 1 učitele	na 1 třídu	na 1 učitele	na 1 třídu	na 1 učitele
2013/14	23,6	12,7	23,9	12,9	16,9	9,0	20,2	11,6
2014/15	23,4	12,6	23,7	12,7	16,3	8,7	19,8	11,0
2015/16	23,2	12,4	23,5	12,6	16,6	9,1	19,8	10,6
2016/17	22,9	12,2	23,2	12,4	16,4	9,0	19,7	10,7
2017/18	22,7	12,0	23,1	12,1	16,2	9,0	19,5	10,9
2018/19	22,6	11,9	23,0	12,0	16,4	8,9	19,5	10,9
2019/20	22,4	11,3	22,7	11,4	16,6	9,0	19,3	10,6
2020/21	21,6	10,8	21,9	10,9	16,2	8,6	19,5	10,8
2021/22	21,5	10,7	21,7	10,8	16,3	8,6	19,3	10,3
2022/23	21,6	10,7	21,9	10,8	16,5	8,3	19,5	10,6
2023/24	21,1	10,4	21,4	10,5	16,6	8,2	19,3	10,2

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Z **regionálního pohledu** je logicky nejvíce mateřských škol a tříd zřízených v kraji nejlidnatějším, tj. ve Středočeském kraji. Ve školním roce 2023/24 se zde nacházelo 15,2 % ze všech mateřských škol v České republice. V absolutním vyjádření šlo o 821 mateřských škol s 2 487 třídami, které navštěvovalo 52 957 dětí. Naopak jen 128 mateřských škol najdeme v Karlovarském kraji s 397 třídami, kde se vzdělávalo 8 402 dětí (tj. 2,3 % z celku).

Tab. 1.2 Mateřské školy - počet škol, tříd, dětí a učitelů v jednotlivých krajích (2023/24)

Území, kraj	Školy		Třídy		Děti		Učitelé ¹⁾		Počet dětí na 1:	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	třídu	učitele
Česká republika	5 398	100	17 248	100	364 491	100	35 069	100	21,1	10,4
Praha	443	8,2	1 979	11,5	42 771	11,7	4 104	11,7	21,6	10,4
Středočeský	821	15,2	2 487	14,4	52 957	14,5	5 047	14,4	21,3	10,5
Jihočeský	334	6,2	1 075	6,2	23 216	6,4	2 170	6,2	21,6	10,7
Plzeňský	281	5,2	914	5,3	19 496	5,3	1 839	5,2	21,3	10,6
Karlovarský	128	2,4	397	2,3	8 402	2,3	816,1	2,3	21,2	10,3
Ústecký	360	6,7	1 192	6,9	24 224	6,6	2 453	7,0	20,3	9,9
Liberecký	234	4,3	738	4,3	15 158	4,2	1 507	4,3	20,5	10,1
Královéhradecký	317	5,9	902	5,2	18 391	5,0	1 828	5,2	20,4	10,1
Pardubický	322	6,0	832	4,8	18 266	5,0	1 734	4,9	22,0	10,5
Vysočina	293	5,4	873	5,1	18 185	5,0	1 750	5,0	20,8	10,4
Jihomoravský	686	12,7	1 974	11,4	41 868	11,5	3 991	11,4	21,2	10,5
Olomoucký	390	7,2	1 104	6,4	22 640	6,2	2 212	6,3	20,5	10,2
Zlínský	319	5,9	928	5,4	19 985	5,5	1 859	5,3	21,5	10,8
Moravskoslezský	470	8,7	1 853	10,7	38 932	10,7	3 760	10,7	21,0	10,4

¹⁾ přepočtení na plně zaměstnané

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

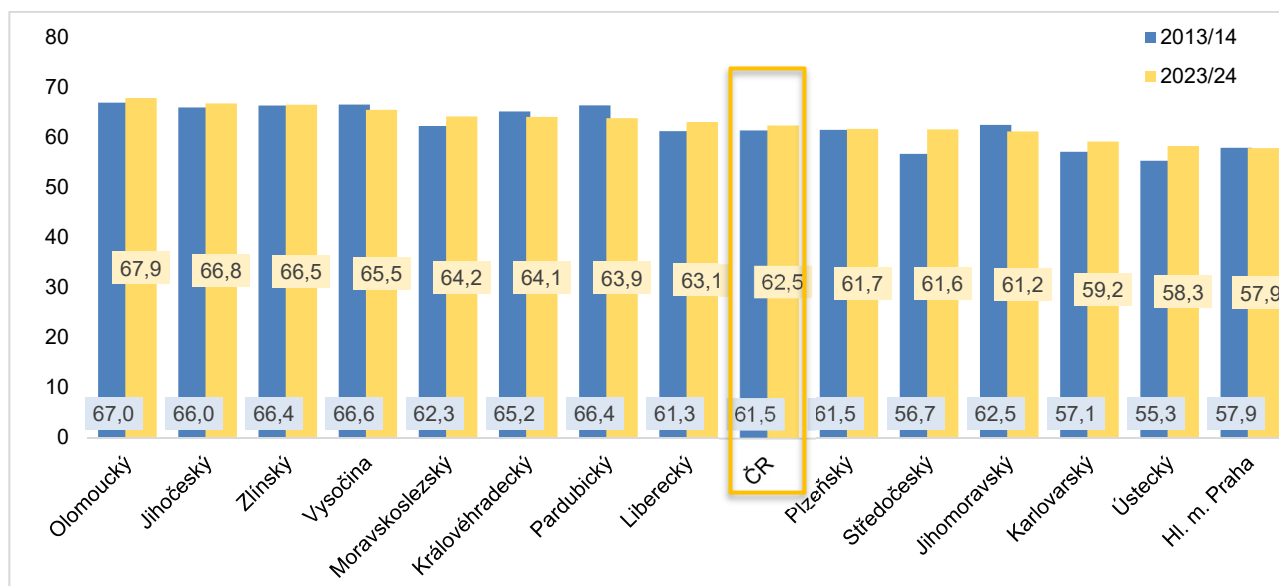

Nejvyšší průměrný počet dětí na školu byl ve školním roce 2023/24 v Praze, tj. 96,5, a v kraji Moravskoslezském, tj. 82,8. V ostatních krajích se tyto průměrné hodnoty pohybovaly od 56,7 dítěte na školu (v kraji Pardubickém) po 69,5 dítěte na školu (v kraji Jihočeském). Pokud jde o průměrný počet dětí ve třídě, tak těch bylo nejvíce v kraji Pardubickém (22,0) a nejméně v Ústeckém (oba 20,3). V tomto ukazateli však rozdíly mezi jednotlivými krajemi nebyly nijak výrazné. Na jednoho učitele připadalo v průměru 10,4 dítěte. Nejvyšší byl tento poměr v kraji Zlínském (10,8 dětí na učitele) a nejnižší v kraji Ústeckém (9,9).

Počet tříd i žáků mateřských škol v jednotlivých krajích a jejich vývoj v čase může souviset mj. s demografickým vývojem počtu dětí ve věku 2 až 6 let, tedy věku, kdy děti mohou docházet do školky. Vztáhneme-li celkový počet dětí v mateřských školách k počtu dětí ve věku 2-6 let, pak téměř ve všech krajích došlo mezi školními roky 2013/14 a 2023/24 k nárůstu tohoto podílu, s výjimkou kraje Pardubického, kde podíl dětí ve věku 2-6 let navštěvujících mateřskou školu poklesl o 2,5 p.b., kraje Jihomoravského (pokles o 1,3 p.b.), Vysočiny (o 1,1 p.b.) a Vysočiny (také o 1,1 p.b.). Stejněho podílu jako před deseti lety dosáhla Praha (57,9 %). Naopak nejvyšší nárůst tohoto podílu najdeme v kraji Středočeském (o 4,9 procentního bodu). V porovnání s tím za celou Českou republiku došlo k nárůstu o jeden procentní bod. Pokud srovnáme situaci v jednotlivých krajích ve školním roce 2023/24, pak nejvyšší podíl dětí ve věku 2-6 let chodil do školky v kraji Olomouckém (67,9 %) a nejnižší naopak v Praze (57,9 %). Zde je však dobré připomenout, že řada dětí zejména v Praze navštěvuje soukromé školky a dětské skupiny bez práva poskytování předškolní přípravy, které nejsou evidovány v rejstříku škol a nepodléhají statistickému zpracování. Zejména školám v kraji Karlovarském, Ústeckém a v Praze navíc kapacitně „ulehčují“ přípravné třídy zřízené při základních školách, které navštěvují děti s odkladem. Jak bude dále uvedeno, v těchto třech krajích pojmu více než třetinu dětí s odkladem (37,1 % v případě Prahy, 41,5 % v případě Ústeckého kraje a 48,2 % v případě kraje Karlovarského). V jiných krajích tento podíl činí 3,8 % až 22,8 % (viz graf 1.26 dále v této zprávě).

Graf 1.7 Mateřské školy - poměr celkového počtu dětí v MŠ k populaci 2-6 let (v % dle kraje)

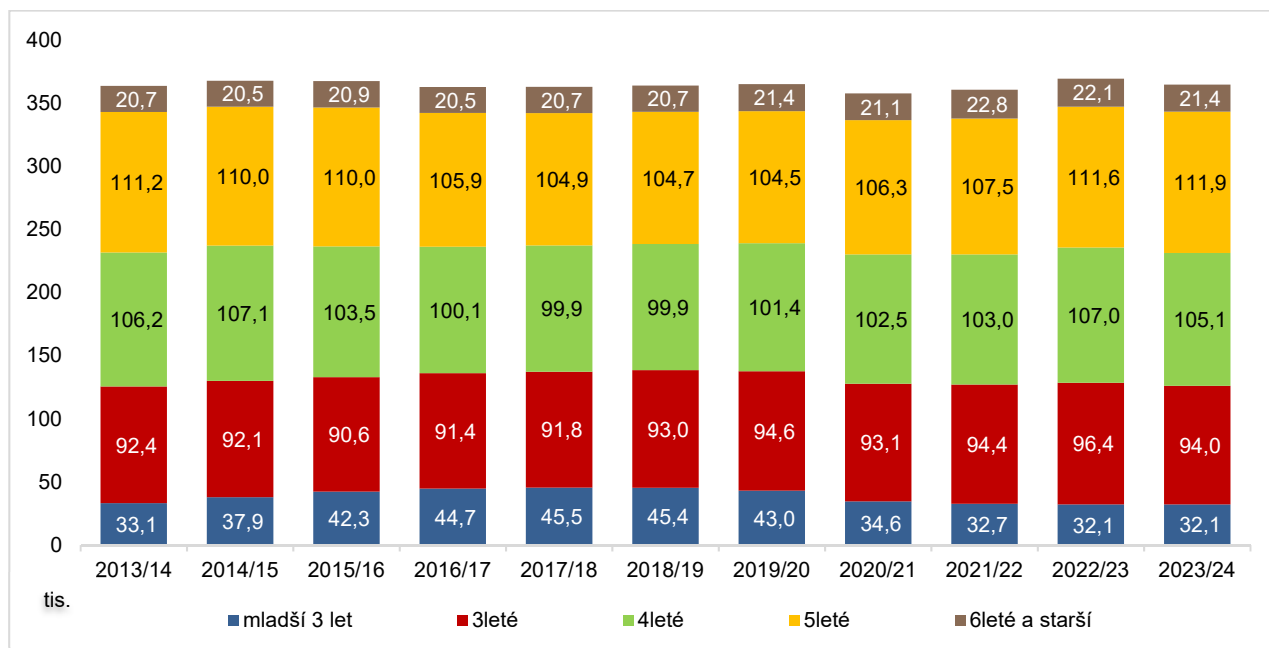
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

1.2 Věkové složení dětí v mateřských školách

V mateřských školách mají od školního roku 2013/14 největší zastoupení 5leté děti s 30,6% podílem ve školním roce 2023/24. Mezi školními roky 2013/14 až 2017/18 rostl podíl dětí v mateřských školách mladších tří let. Jejich absolutní počet se v tomto období zvýšil o 37,2 %. V dalších školních letech však jejich počet klesal, pouze mezi posledními dvěma školními roky se o 25 dětí zvýšil - viz grafy 1.8 a 1.9. Největší propad zaznamenal mezi školními roky 2019/20 a 2020/21. Na pokles počtu a podílu dětí mladších tří let ve školkách mezi lety 2019/20 a 2021/22 mohla mít vliv pandemie onemocnění covid-19 a navýšení rodičovského

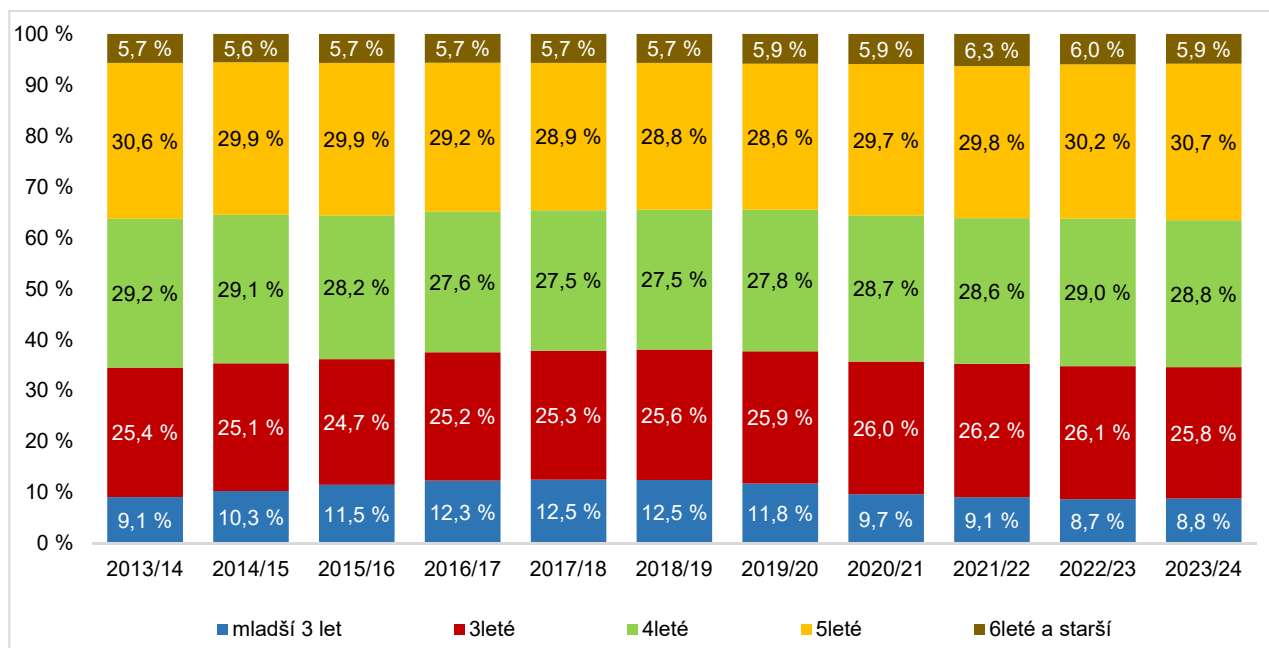
příspěvku od ledna 2020. Mohly zde však sehrát úlohu též jiné faktory, např. převažující názor rodičů na prospěšnost umístění dítěte mladšího tří let do školky. Kromě setrvávání na rodičovské dovolené přitom mohli volit též jesle či alternativní zařízení, které není vedeno v rejstříku škol.

Graf 1.8 Děti v mateřských školách podle věku (v tis.)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Graf 1.9 Děti v mateřských školách podle věku (v %)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

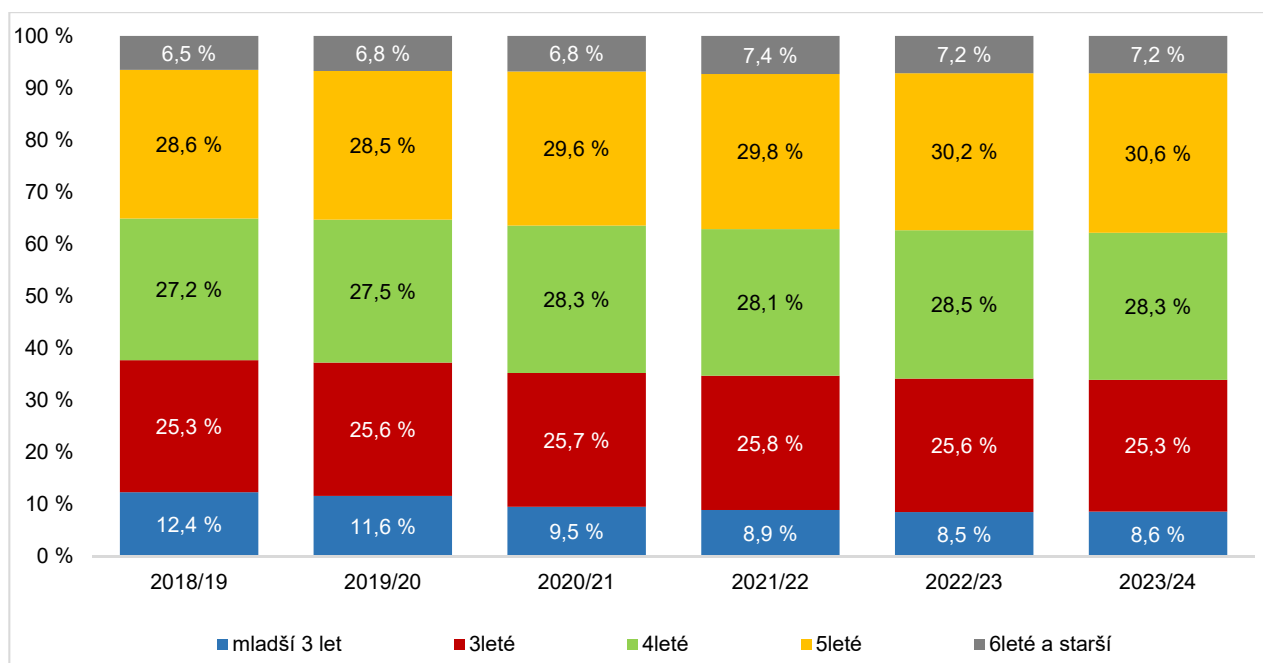
Mezi školními roky 2021/22 a 2022/23 pak narostl celkový počet dětí v mateřských školách, což podpořily děti ukrajinských uprchlíků. Pochopitelně se to projevilo zejména navýšením počtu dětí ve věku 3-5 let, tedy věku typickým pro docházku do školek, které jsou na veřejné školy přijímány přednostně před dětmi mladšími. Mezi školními roky 2022/23 a 2023/24 počet dětí v mateřských školách poklesl, čímž vznikl prostor pro to, aby byly přijaty také mladší děti do školek. Jak již bylo řečeno, počet dětí mladších tří let ve školách se opravdu zvýšil, přestože jen o 25 dětí. Výrazněji se zvýšil počet dětí pětiletých (o 330), v ostatních kategoriích došlo k úbytku

počtu dětí (o 723 až 2 2370 dětí). V mateřských školách ubylo i dětí, které před zahájením školní docházky dosáhly šesti a více let, tedy s odkladem povinné školní docházky. Jejich podíl v mateřských školách se v uplynulém desetiletí pohybuje kolem šesti procent, přičemž šestiprocentní hranici překročil pouze ve školním roce 2021/22, tedy na počátku pandemie onemocnění covid-19. Již ve školním roce 2022/23 poklesl podíl šestiletých a starších dětí na 6,0 %, a to přesto, že tento rok byl poznamenán přílivem dětí z Ukrajiny.

Nutno doplnit, že část dětí s odkladem se vzdělává též v přípravných třídách základní školy a v přípravném stupni základní školy speciální, přičemž zejména počet přípravných tříd a dětí v nich poměrně výrazně roste (za posledních pět let se více než zdvojnásobil). Graf č. 1.10 proto pro doplnění ukazuje podíl dětí jednotlivých věkových kategorií ze všech dětí v předškolním vzdělávání, tedy ať již se vzdělávají v mateřské škole, nebo v přípravné třídě základní školy běžné či v přípravném stupni základní školy speciální⁵). Jak je patrné, i v tomto pohledu lze konstatovat, že se podíl dětí s odkladem (tj. šestiletých a starších) v předškolním vzdělávání mezi školními roky 2021/22 a 2022/23 mírně snížil, a sice ze 7,4 % na 7,2 %. V předcházejících třech letech však byl ještě nižší (pohyboval se mezi 6,5 % a 6,8 %). V posledním sledovaném školním roce 2023/24 se udržel na úrovni z předchozího školního roku, tedy na 7,2 %.

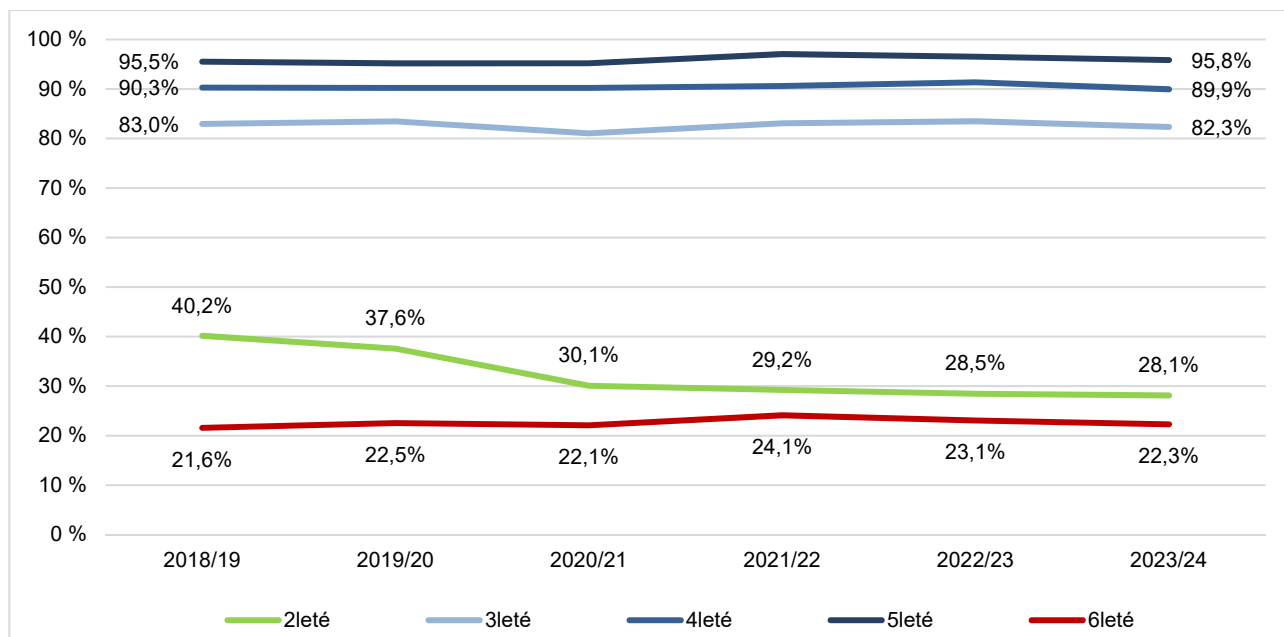
Graf 1.10 Děti v předškolním vzdělávání (v mateřských školách, v přípravné třídě či v přípravném ročníku) podle věku (v %)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

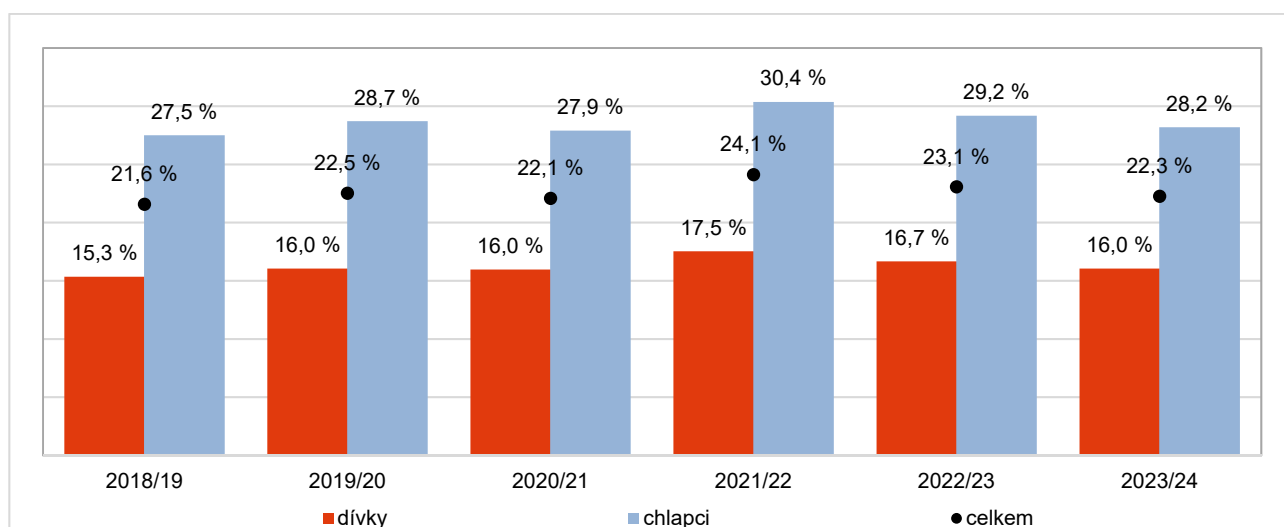
Počet dětí jednotlivých věkových kategorií v předškolním vzdělávání lze dále vztáhnout k populaci České republiky. Graf č. 1.11 uvádí, jaký podíl dětí dvouletých, tříletých, čtyřletých, pětiletých a šestiletých docházel v uplynulých šesti školních rocích do předškolního vzdělávání s právem poskytování předškolní přípravy (opět ať již do mateřské školy, přípravné třídy základní školy či přípravného stupně základní školy speciální). Jedná se o věk platný před zahájením uvedeného školního roku, u dětí ve školkách či školách k 31. srpnu, u populace k 1. červenci. Podíly jsou tedy orientační, neboť část populace dětí uvedeného věku oslaví během letních prázdnin další narozeniny a přeřadí se tím do starší věkové skupiny. Navíc je třeba vzít v úvahu, že do populace ČR nejsou zahrnuti cizinci bez trvalého pobytu v ČR, kteří také mohou navštěvovat předškolní vzdělávání.

⁵ Pro více informací o přípravných třídách ZŠ a přípravném stupni ZŠ speciální odkazujeme na kapitolu 1.5.

Graf 1.11 Podíl populace dětí uvedených věkových skupin navštěvující předškolní vzdělávání

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Graf 1.11 ukazuje, že do předškolního vzdělávání na začátku školního roku nastupuje naprostá většina dětí ve věku 4-5 let a více než čtyři pětiny z dětí tříletých. Je také patrné, že zatímco podíl dvouletých dětí ve školkách s právem poskytování předškolní přípravy má od školního roku 2018/2019 tendenci se snižovat, podíl šestiletých dětí v předškolním vzdělávání stoupl mezi školními roky 2017/18 a 2021/22 z pětiny na téměř čtvrtinu. Od školního roku 2021/22 však zaznamenává mírný pokles, a sice na 22,3 % ve školním roce 2023/24. Pokles je znát též pokud tento indikátor sestrojíme zvláště pro chlapce a dívky. U dívek se podíl šestiletých v předškolním vzdělávání ze všech šestiletých dívek v populaci snížil ze 17,5 % na 16 %, u chlapců pak ze 30,4 % na 28,2 %. Častěji než dívky tak mají odklad chlapci – viz graf 1.12.

Graf 1.12 Podíl šestiletých dětí s odkladem z populace všech šestiletých dětí (obyvatel ČR)

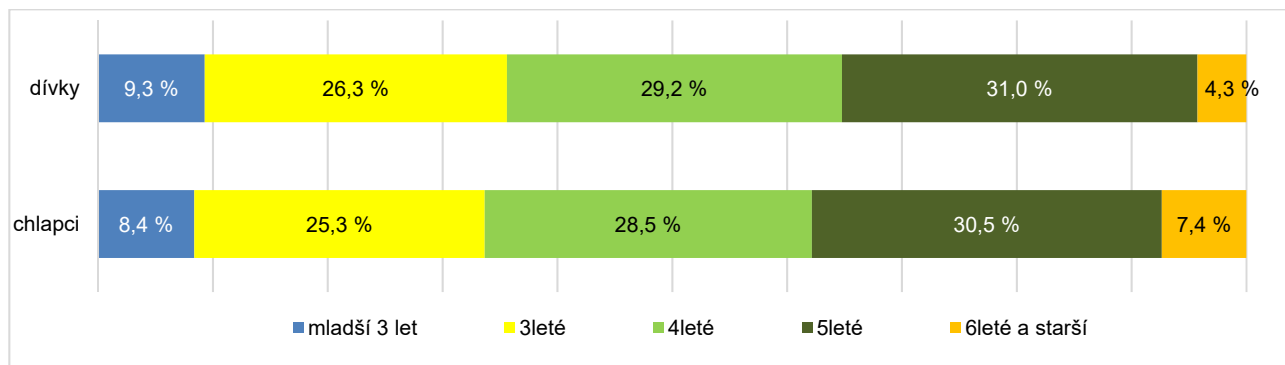
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Výuce v přípravných třídách a v přípravném stupni je věnována kapitola 1.5. Zde se ještě vrátíme k situaci v mateřských školách. Graf 1.13 znázorňuje **věkové složení chlapců a dívek** navštěvujících mateřské školy. Zde je zřejmé, že podíl dívek mladších tří let ze všech dívek navštěvujících mateřské školy byl o necelý procentní bod vyšší (9,3 %), než jak tomu bylo u chlapců této věkové skupiny (8,4 %). Naopak šestiletých a starších dívek bylo v mateřských školách 4,3 %, což je o tři procentní body méně než v případě chlapců

(7,4 %). Častěji tak zůstávají ve školkách i po dosažení 6 let chlapci než dívky. Svůj vliv přitom sehrávají též diagnostické metody či nastavené hranice, které se zdají být vhodnější pro dívky, které v předškolním věku dospívají rychleji než chlapci.⁶

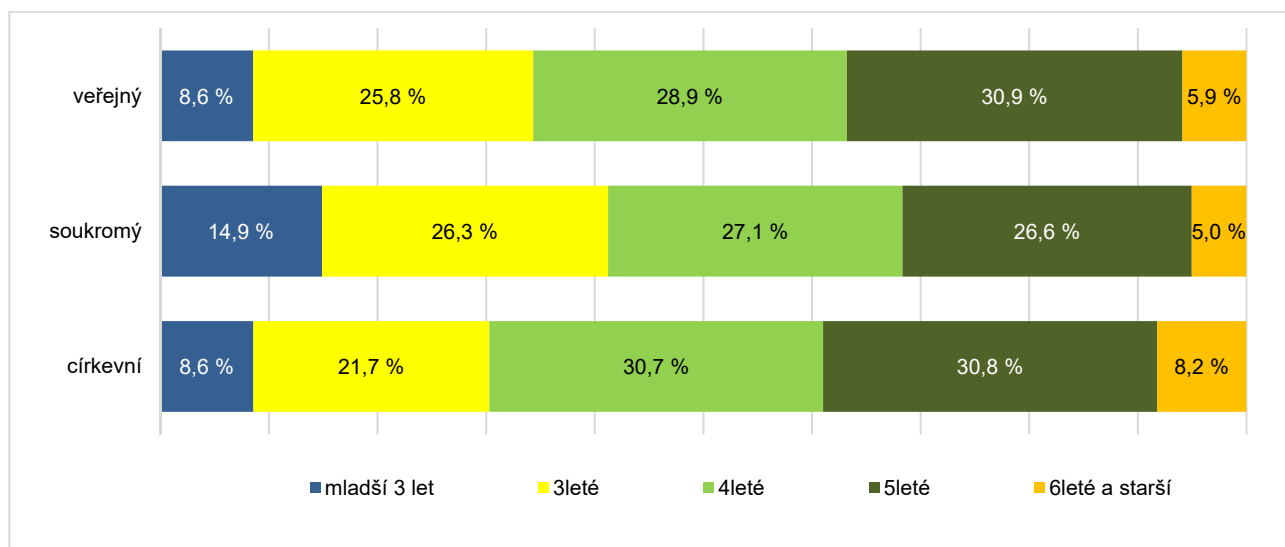
Graf 1.13 Věkové složení dětí v mateřských školách v dělení na dívky a chlapce (2023/24)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Podíváme-li se na školy v dělení **dle zřizovatele**, můžeme konstatovat, že ve školách soukromého zřizovatele tvořily ve školním roce 2023/24 ze všech dětí 14,9 % děti mladší tří let. Oproti tomu ve veřejných a církevních školách byl tento podíl 8,6 %. Mezi dětmi docházejícími do církevních škol byl pak o něco vyšší podíl šestiletých a starších (8,2 %) než ve školách soukromých (5,0 %) a veřejných (5,9 %) – viz graf 1.14. Dodejme, že rozdíl mezi zřizovateli najdeme i v případě, že sledujeme podíl šestiletých a starších dětí z dětí ve věku tři a více let navštěvujících mateřskou školu. U veřejných škol činí 6,4 %, u soukromých 5,9 % a u církevních 9,0 %. Není tak daný pouze rozdílným zastoupením dětí mladších tří let ve školkách těchto tří druhů zřizovatelů.

Graf 1.14 Věkové složení dětí v mateřských školách podle jejich zřizovatele (2023/24)

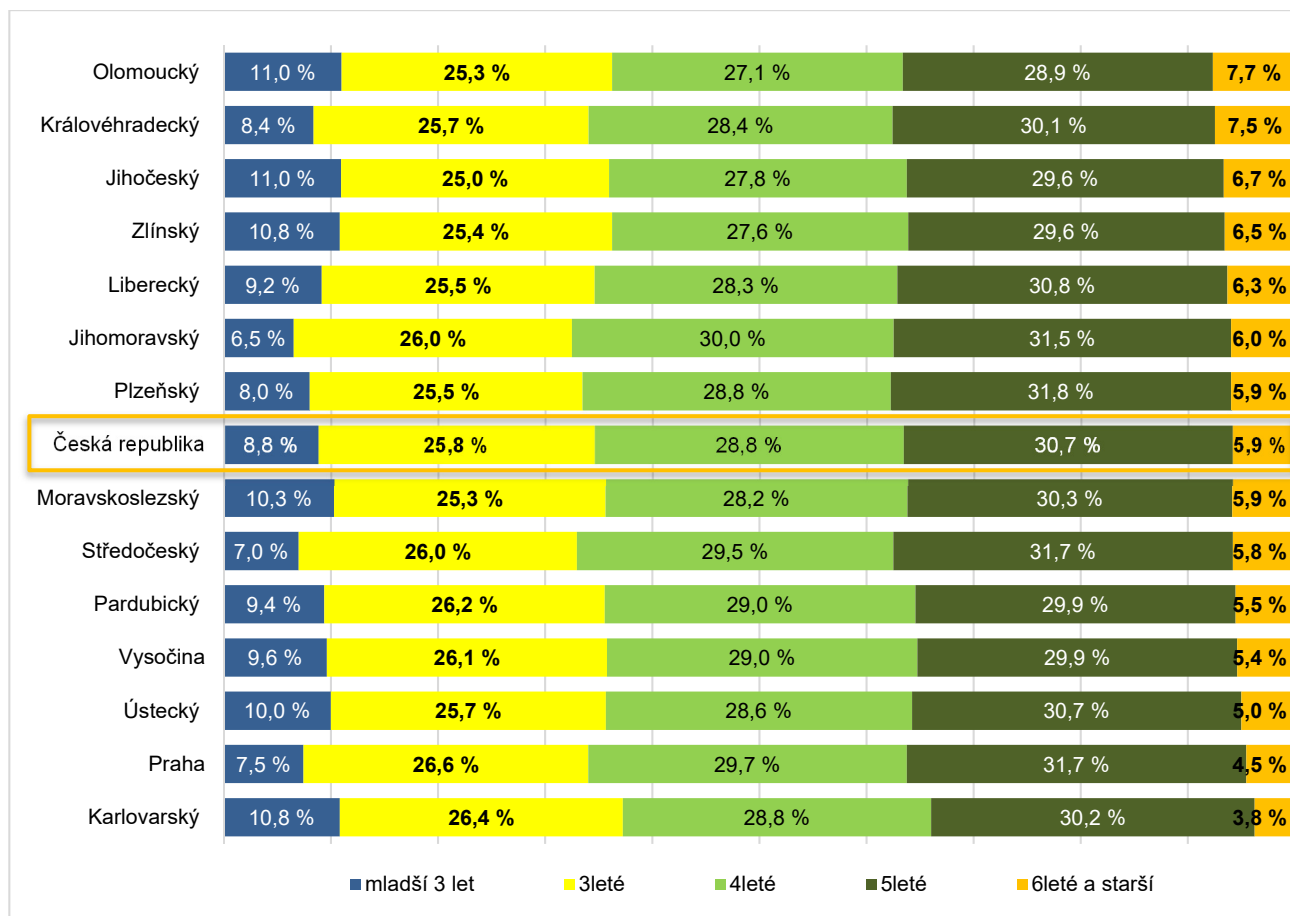
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Poměrně značné rozdíly ve věkovém složení dětí mateřských škol najdeme též v dělení dle **krajů**. Nejvyšší podíl dětí mladších 3 let (cca 11 %) byl mezi dětmi v mateřských školách v kraji Olomouckém, Jihočeském, Karlovarském a Zlínském. Nejmenší byl naopak v kraji Jihomoravském (6,5 %), Středočeském (7,0 %) a v Praze (7,5 %). Nejvyššího podílu šestiletých a starších dětí v mateřských školách (více než 7 %) dosáhl kraj Olomoucký (7,7 %) a Královéhradecký (7,5 %). Naopak v Praze a v kraji Karlovarském byl mezi dětmi v mateřských školách ze všech krajů nejmenší podíl dětí 6letých a starších (4,5 %, resp. 3,8 %) – viz graf 1.15.

⁶ Viz zde: https://pages.pedf.cuni.cz/uvrv/files/2016/04/Spravedlivy_start.pdf

Tuto informaci je opět nutno dát do vztahu k dostupnosti přípravných tříd, resp. přípravného stupně. Jak ukážeme v kapitole 1.5, právě kraje Praha, Karlovarský a Ústecký jsou těmi s největším podílem základních škol disponujících přípravnou třídou (35,3 %, resp. 26,8 %, resp. 28,4 %). Naopak v krajích Královéhradeckém, Jihočeském a Olomouckém je takových škol nejmenší podíl (1,6 %, resp. 3,6 %, resp. 3,9 %).

Graf 1.15 Věkové složení dětí v mateřských školách dle sídla školy (2023/24)

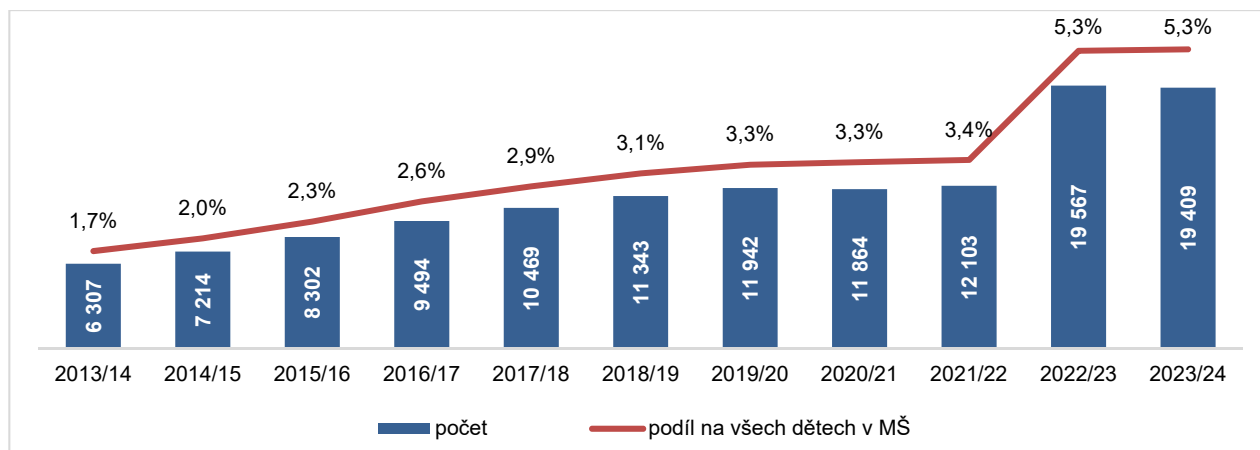

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

1.3 Děti s cizím státním občanstvím v mateřských školách

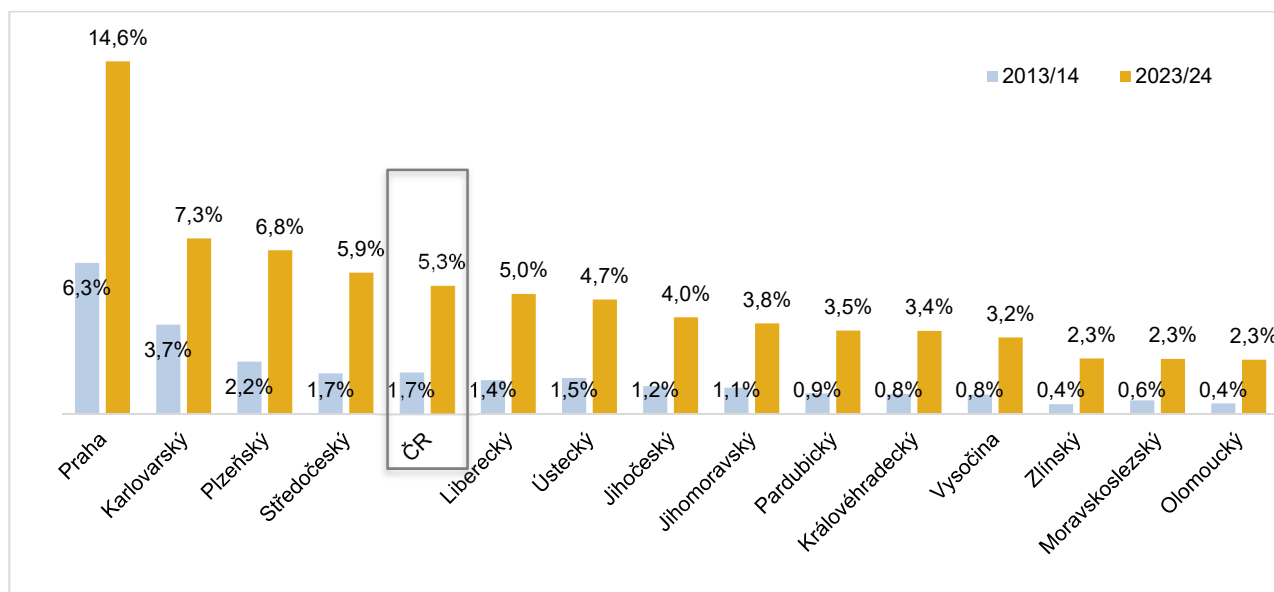
Vzhledem k tomu, že i na děti cizinců, kteří pobývají na území České republiky, se vztahuje povinná školní docházka, je důležitá také jejich předškolní příprava. U dětí s odlišným mateřským jazykem může být navíc pobyt v mateřské škole prvním setkáním s českým jazykovým prostředím. U těchto dětí se tedy jedná o velmi žádoucí formu přípravy na povinnou školní docházku, neboť snižuje jazykovou a kulturní bariéru.

Do počtu dětí s **cizím státním občanstvím** nejsou započteny děti, které mají české občanství spolu s jiným – u každého dítěte je vedeno vždy jen jedno státní občanství. Počet takových „cizinců“ byl k 30. 9. 2023 v mateřských školách 3,1krát vyšší než před deseti lety. Z 6 307 ve školním roce 2013/14 se zvýšil na 19 567 ve školním roce 2022/23, ve školním roce 2023/24 pak oproti předešlému mírně poklesl na 19 409, tedy o 0,8 %. Nutno však říci, že počet dětí české státní příslušnosti poklesl o něco výrazněji (o 1,3 %). Budeme-li se tedy soustředit na podíl cizinců ze všech dětí v mateřských školách, pak mezi školními roky 2013/14 a 2019/20 poměrně rychle rostl (z 1,7 % na 3,3 %), v době pandemie byl přibližně stejný, k 30. 9. 2021 se však opět zvýšil. Poté skokově narostl díky přijímání ukrajinských uprchlíků na naše školy. Ty Česká republika přijímala zejména v průběhu školních roků 2021/22 a 2022/23; vzhledem však k vykazování dat dle stavu k 30. 9. daného školního roku se všechny tyto děti započítaly až do statistik za školní rok 2022/23. Ve školním roce 2023/24 se růst podílu cizinců zastavil a zůstal na 5,3 %.

Graf 1.16 Děti s cizím státním občanstvím v mateřských školách

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Dlouhodobě je nejvyšší podíl cizinců v mateřských školách **v Praze**. K 30. 9. 2023 jich bylo 14,6 %, což je téměř třikrát vyšší podíl, než je průměr za celou Českou republiku (5,3 %). S velkým odstupem pak následoval kraj Karlovarský (7,3 %) a Plzeňský (6,8 %). Naopak nejmenší podíl dětí cizí státní příslušnosti v mateřských školách zaznamenal kraj Olomoucký (2,3 %), Moravskoslezský (2,3 %) a Zlínský (2,3 %). V ostatních krajích se podíl takových dětí pohyboval mezi 3,2 % a 5,9 % - viz graf 1.17.

Graf 1.17 Podíl dětí s cizím státním občanstvím v mateřských školách v jednotlivých krajích ČR

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Graf 1.17 také ukazuje, jak se podíl cizinců v jednotlivých krajích zvýšil za deset let. V absolutním vyjádření přibýlo nejvíce dětí cizí státní příslušnosti jednoznačně v Praze (o 3 725), v kraji Středočeském (o 2 314) a Jihomoravském (o 1 134), v ostatních krajích již byl zaznamenán nárůst o 258 až 902 dětí. Pokud však budeme brát v potaz relativní přírůstek, pak ve Zlínském kraji se počet cizinců více než zpětinásobil (zvýšil se 5,6krát) a v Olomouckém kraji se zpětinásobil. Čtyřikrát vyšší byl na Vysočině, 3,9krát se zvýšil také v kraji Středočeském, Pardubickém a Moravskoslezském. Naopak v Karlovarském kraji se počet cizinců zvýšil jen o 72,9 % a v Praze vzrostl 2,5 krát. Tyto kraje jsou však těmi, které již před deseti lety měli cizinců výrazně vyšší podíl než ostatní kraje.

V členění podle **zřizovatele** dosáhl ve školním roce 2023/24 k 30. září podíl dětí s cizím státním občanstvím nejvyšší hodnoty v soukromých mateřských školách (9,0 %). V církevních školách to bylo 7,6 % a nejméně (5,1 %) v mateřských školách, jejichž zřizovatelem je obec, kraj nebo MŠMT.

Tab. 1.3 Cizinci v mateřských školách podle zřizovatele (2023/24)

zřizovatel	děti v MŠ celkem	v tom dle státního občanství		podíl cizinců
		Česká republika	jiné	
veřejný	347 286	329 403	17 883	5,1%
soukromý	15 106	13 740	1 366	9,0%
církevní	2 099	1 939	160	7,6%

Pozn.: V této tabulce jsou uváděny děti ve fyzických osobách, nikoliv počtech studí. Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Mezi dětmi v mateřských školách s jiným než českým státním občanstvím dlouhodobě převažují na prvních třech místech **Ukrajinci, Vietnamci a Slováci** (dohromady tvořili v uplynulém školním roce čtyři pětiny všech cizinců). Zejména s ohledem ke stále probíhající válce na Ukrajině bylo k 30. září 2023 mezi dětmi s cizí státní příslušností v mateřských školách v ČR pochopitelně zdaleka nejvíce dětí ukrajinského státního občanství (54,1 %, v předchozím roce to bylo oproti 54,8 %). Do školního roku 2018/19 však mezi cizinci převažovaly děti s vietnamským občanstvím. Absolutní počty dětí s nejčastěji se vyskytujícím státním občanstvím, tj. s více než 105 příslušníky na našich mateřských školách k 30. 9. 2023, uvádí tabulka 1.4. Kromě údajů za školní rok 2023/24 jsou zde uvedeny informace i za vybrané předchozí školní roky (tj. před pěti a deseti lety).

Tab. 1.4 Cizinci v mateřských školách podle státního občanství

	2013/14		2018/19		2023/24	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Celkem	6 307	100	11 343	100	19 409	100
občané EU (mimo ČR)	1 746	27,7	3 351	29,5	3 781	19,5
ostatní evropské státy	2 231	35,4	3 834	33,8	11 704	60,3
ostatní státy světa	2 330	36,9	4 158	36,7	3 924	20,2
z toho občané zemí:						
Ukrajina	1458	23,1	2 677	23,6	10 501	54,1
Vietnam	1 685	26,7	2 963	26,1	2 542	13,1
Slovensko	1 096	17,4	2 053	18,1	2 291	11,8
Rusko	455	7,2	732	6,5	638	3,3
Mongolsko	168	2,7	366	3,2	484	2,5
Rumunsko	107	1,7	281	2,5	423	2,2
Bulharsko	134	2,1	282	2,5	243	1,3
Moldavsko	120	1,9	164	1,4	206	1,1
Maďarsko	23	0,4	106	0,9	203	1,0
Polsko	115	1,8	196	1,7	189	1,0

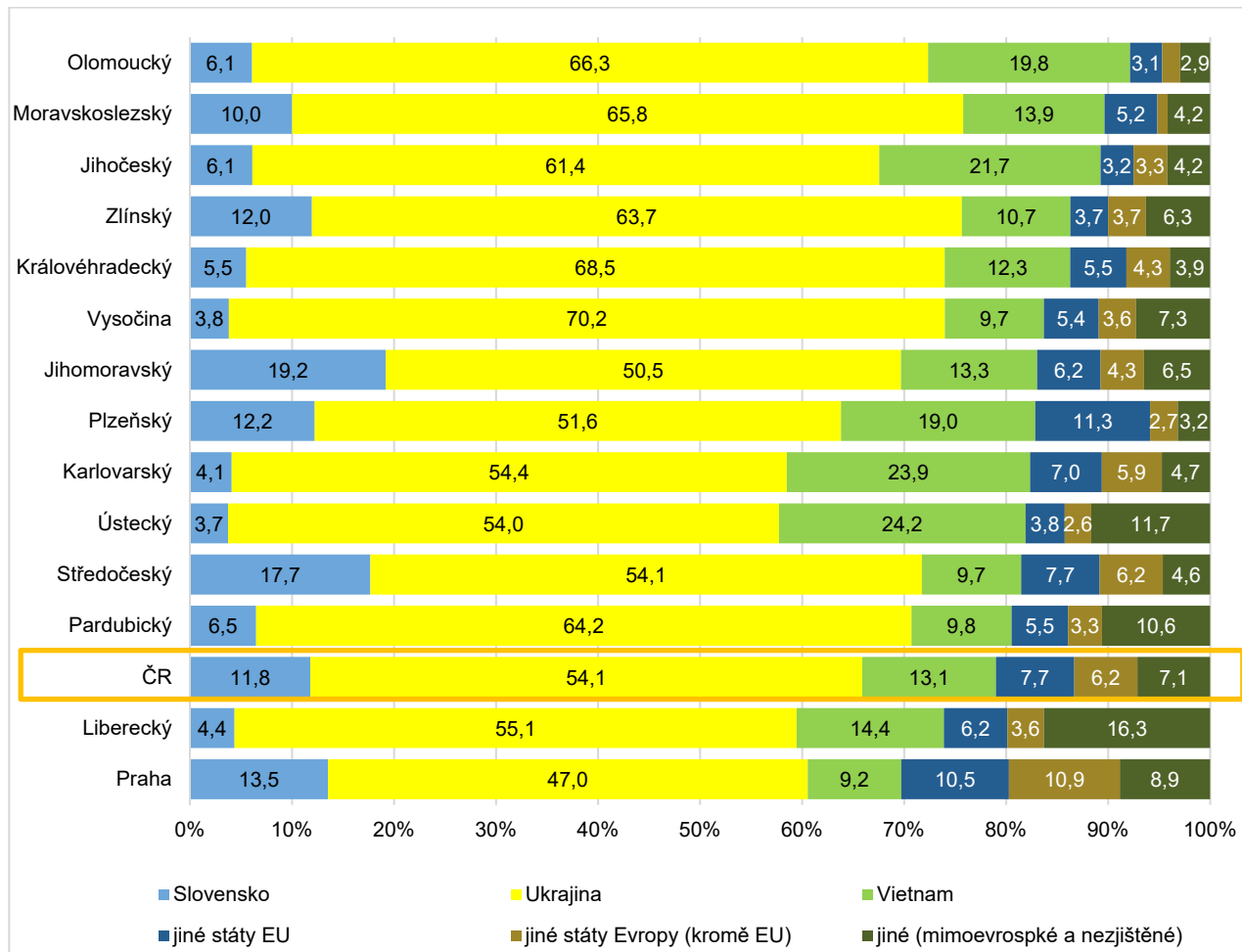
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Graf 1.18 níže ukazuje podíl dětí původem ze Slovenska a ostatních států Evropské unie, z Ukrajiny a ostatních evropských států mimo EU a z Vietnamu a ostatních států mimo Evropu, a sice v dělení na jednotlivé kraje. Ty jsou řazené dle podílu, jaký tvořili ve školním roce 2023/24 cizinci původem ze Slovenska, Ukrajiny či Vietnamu (tj. součet dětí těchto tří státních příslušností) ze všech dětí cizí státní příslušnosti v mateřských školách v České republice. Tato **tři občanství** mělo v České republice celkem 79,0 % dětí cizí státní příslušnosti docházejících do mateřských škol. Přitom v Olomouckém kraji tvořili žáci těchto tří občanství v základních školách 92,2 %. Naopak menší podíl, než je celorepublikový průměr, zaujímaly tyto skupiny cizinců mezi cizinci obecně v Praze (69,7 %) a v Libereckém kraji (73,9 %).

Pokud se jedná o žáky **slovenské státní příslušnosti**, tvořili mezi všemi žáky cizí státní příslušnosti nejvyšší podíl v kraji Jihomoravském (19,2 %) Středočeském (17,7 %) a nejmenší naopak v kraji Ústeckém (3,7 %), na Vysočině (3,8 %), v kraji Karlovarském (4,1 %) a Libereckém (4,4 %). V Ústeckém a Karlovarském kraji zas tvořili mezi cizinci oproti jiným krajům výraznější podíl **Vietnamci** (24,2 %, resp. 23,9 %). Nejmenší podíl ze všech cizinců pak Vietnamci představovali v Praze (9,2 %), na Vysočině (9,7 %), v kraji Středočeském (9,7 %) a Pardubickém (9,8 %). Pokud se jedná o **Ukrajince**, tvořili v září 2023 nejvyšší podíl mezi žáky cizí státní příslušnosti Na Vysočině (70,2 %) a v kraji Královéhradeckém (68,5 %) a nejmenší naopak v Praze (47,0 %).

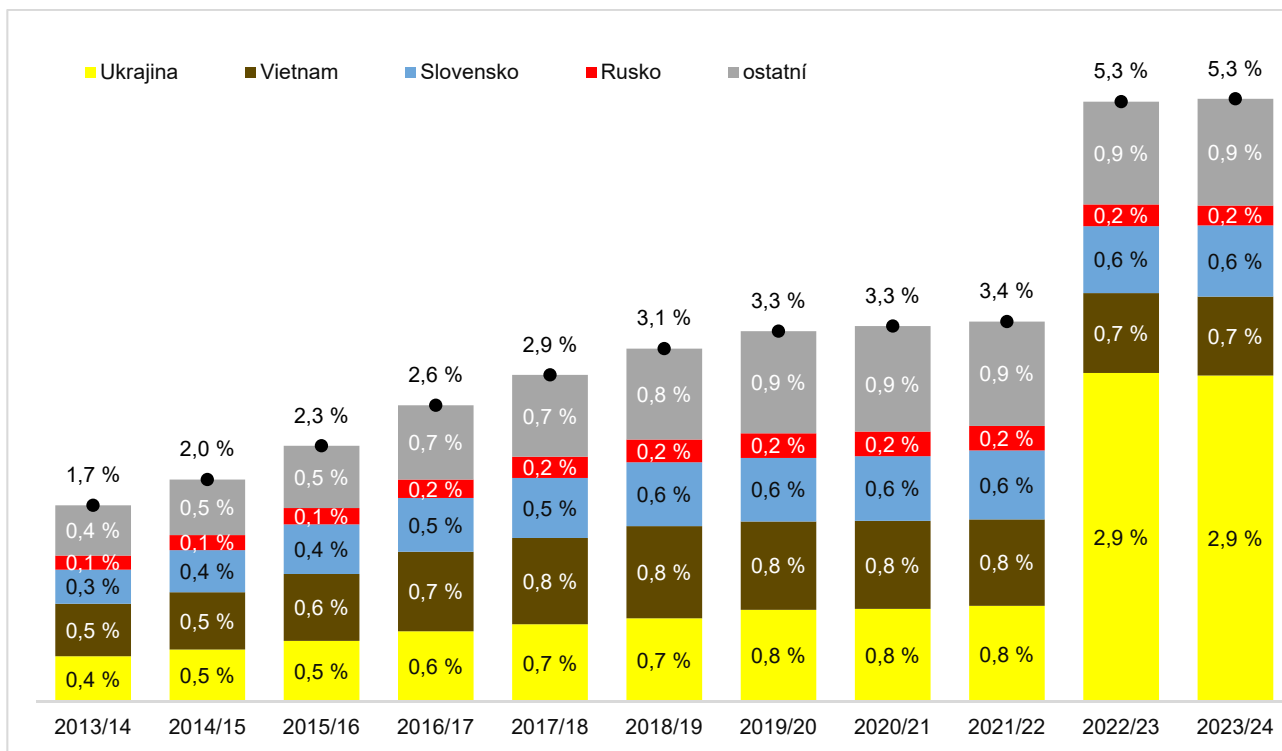
Graf 1.18 Děti s cizím státním občanstvím v mateřských školách v krajích podle občanství (2023/24)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Pokud bychom vedle výše uvedených tří hlavních státních příslušností vyčlenili ještě čtvrtou nejčetnější, tj. ruskou, můžeme konstatovat, že nejvyšší zastoupení mezi dětmi v mateřských školách měla v Praze. Mateřské školy v Praze vzdělávaly 66,8 % všech ruských dětí docházejících do mateřských škol s právem poskytování předškolní přípravy v ČR. Následuje Středočeský kraj, kde se vzdělávalo 14,6 % ruských dětí. Školy v ostatních krajích již vzdělávaly již méně než 5 % ruských dětí, nejníž ty v Moravskoslezském a Olomouckém kraji (0,4 %).

Jiný pohled přináší graf 1.19. Ten ukazuje, že na počátku školního roku 2023/24 tvořily děti ukrajinské státní příslušnosti 2,9 % ze všech dětí mateřských škol, tedy shodný podíl jako před rokem, kdy došlo díky politické situaci k prudkému navýšení tohoto podílu. Oproti tomu dětí z Vietnamu i ze Slovenska bylo 0,7 %, resp. 0,6 % a 0,2 % tvořily děti z Ruska. Graf také ukazuje, že podíl dětí z Ukrajiny rostl nejrychleji nejen mezi školními roky 2021/22 a 2022/23 (tedy po vypuknutí války), ale již v dřívějším období poslední dekády.

Graf 1.19 Žáci s cizím státním občanstvím v MŠ k 30.9. (podíl z celkového počtu žáků MŠ)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

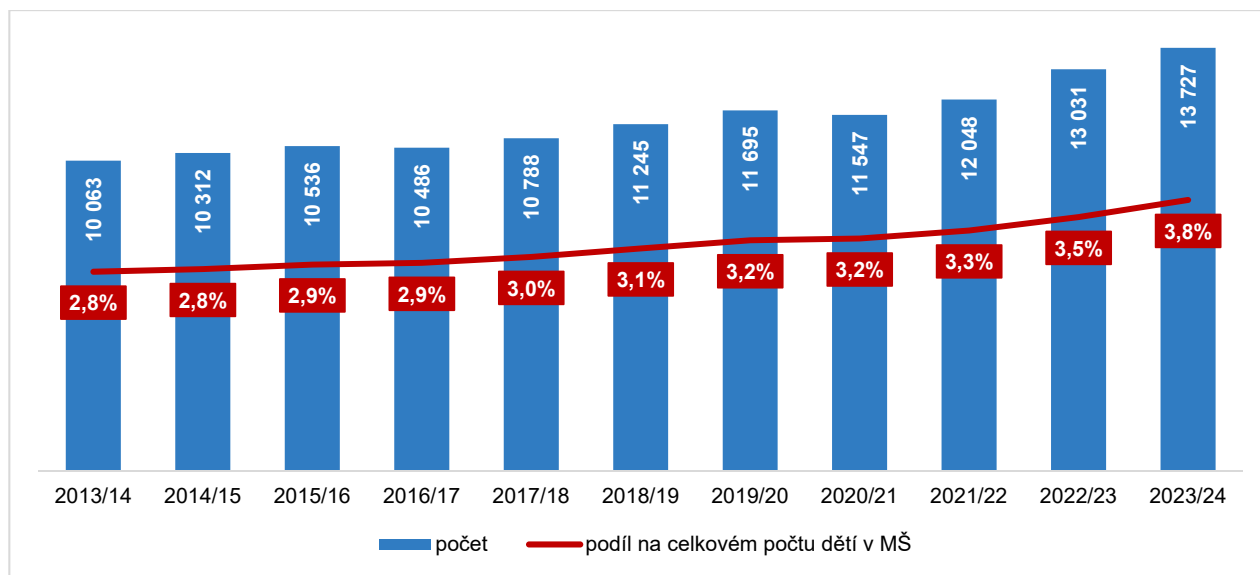
1.4 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách

V oblasti vzdělávání se používá pojem „žáci se speciálními vzdělávacími potřebami“. Tam se vedle žáků se zdravotním postižením řadí též žáci se zdravotním znevýhodněním (tj. zdravotním oslabením, dlouhodobým onemocněním a lehčími zdravotními poruchami vedoucími k poruchám učení a chování) a se sociálním znevýhodněním (z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou a žáci v postavení azylantů a účastníků řízení o udělení azylu) - viz § 16 školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb.). Vzhledem k dostupnosti dat v časové řadě se však v této analýze omezíme na kategorii žáků se zdravotním postižením.

Od školního roku 2016/17, kdy byla započata realizace zákonem ukotvené inkluze dětí/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných škol/tříd, do školního roku 2023/24 se soustavně mírně zvyšoval podíl dětí s diagnostikovaným zdravotním postižením ze všech dětí v mateřských školách (celkově z 2,9 % na 3,8 %). Zde je třeba vzít v úvahu, že inkluze do běžných tříd často vyžaduje zapojení asistenta pedagoga, a proto mohl být kladen větší důraz na diagnostiku potíží a potvrzení statusu žáka se zdravotním postižením. Počet plných úvazků asistenta pedagoga v mateřských školách za dané období vzrostl z 1 605,8 na 5 433,8, tedy 3,4krát, zatímco počet dětí se zdravotním postižením se zvýšil o 30,9 %.

Od školního roku 2016/17 také setrvale stoupal absolutní počet žáků s diagnostikovaným postižením, pouze s výjimkou období mezi školními roky 2019/20 a 2020/21. Spolu s úbytkem celkového počtu dětí v mateřských školách v této době nejvíce poznamenané pandemií covid-19 se též počet dětí se zdravotním postižením v mateřských školách snížil. Spolu s úbytkem počtu dětí v mateřských školách se mezi posledními dvěma školními roky snížil i počet dětí na třídu, a sice z 21,6 na 21,1 dítěte a počet dětí na jednoho učitele klesl z 10,7 na 10,4. Počet dětí na jednu třídu i jednoho učitele tak byl v uplynulém školním roce nejnižší za posledních minimálně patnáct let. Spolu s rostoucím počtem asistentů pedagoga tak nízké počty dětí na jednu třídu a učitele vytvářely pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami v uplynulém roce poměrně příznivé podmínky.

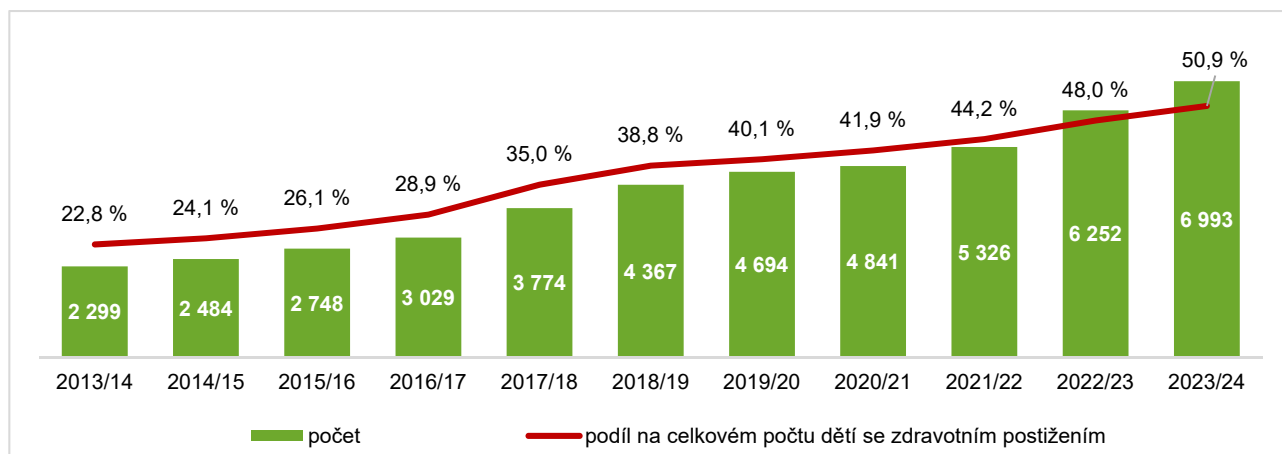

Graf 1.20 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Podíl dětí **se zdravotním postižením** v mateřských školách **veřejného a soukromého zřizovatele** byl přitom ve školním roce 2023/24 nižší (3,7 %) než ve školách zřizovatele **církevního** (8,1 %).

Ve školním roce 2023/24 navštěvovalo 50,9 % zdravotně postižených dětí v mateřských školách běžné třídy. Jde o více než dvojnásobný podíl oproti situaci před deseti lety, kdy bylo do **běžných tříd mateřských škol integrováno** „pouze“ 23 % dětí se zdravotním postižením. Běžné třídy mateřských škol navštěvovalo ve školním roce 2023/24 celkem 6 993 dětí se zdravotním postižením v porovnání s 2 299 dětmi ve školním roce 2013/14 – viz graf 1.21.

Graf 1.21 Děti se zdravotním postižením integrované v běžných třídách mateřských škol

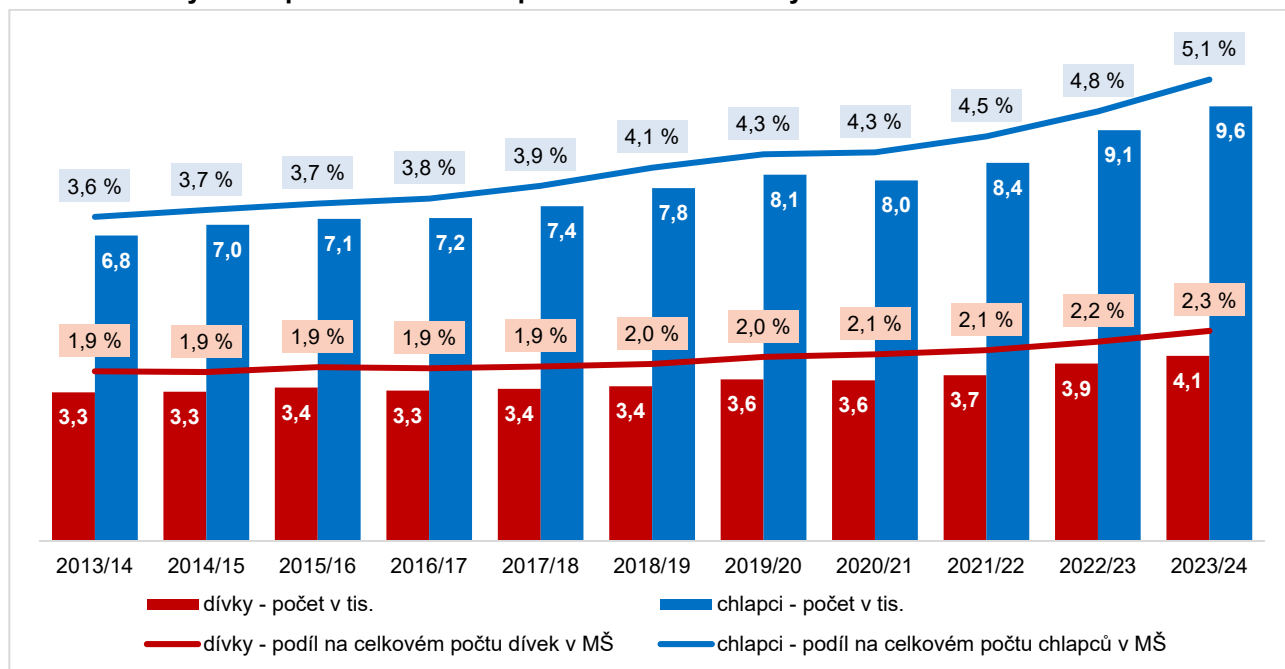
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Lze konstatovat, že podíl dětí s postižením integrovaných do běžných tříd v posledních 10 letech trvale rostl, a sice z 22,8 % na 50,9 %. Absolutní počet dětí se zdravotním postižením v běžných třídách se v posledních deseti letech soustavně zvyšoval a celkem se téměř ztrojnásobil, tj. narostl podstatně více než počet všech dětí se zdravotním postižením bez ohledu na integraci (tj. nárůst o 36,4 %). Naopak počet žáků ve speciálních třídách se snížil o 13,9 %.

Mezi dětmi s diagnostikovaným zdravotním postižením je dlouhodobě cca dvakrát **více chlapců než dívek**. Ve školním roce 2023/24 to bylo 9 626 chlapců oproti 4 101 dívkám. Je však také možné, že se chlapcům ve větší míře než dívkám v případě postižení doporučuje návštěva odborníka, který by dané postižení potvrdil a uznal tím nárok škoie na podporu. Ať tak či onak, dle vykazovaných statistik chlapci tvořili 70,1 % dětí se

zdravotním postižením navštěvujících mateřské školy. Na tisíc chlapců v mateřských školách připadlo v minulém školním roce 51 chlapců se zdravotním postižením, v případě dívek to bylo 23. Více viz graf 1.22.

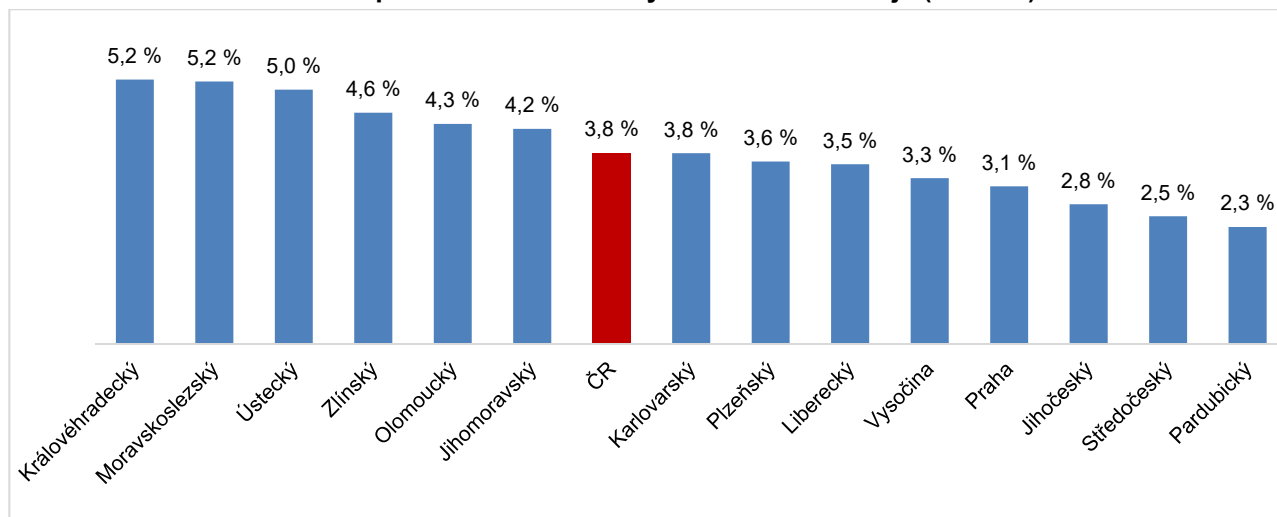
Graf 1.22 Dívky a chlapci se zdravotním postižením v mateřských školách

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Podíl dětí se zdravotním postižením ve školách byl ve školním roce 2023/24 napříč **kraji ČR** různý. Nejmenší byl v Pardubickém a Středočeském kraji (2,3 %, resp. 2,5 %) a největší naopak v kraji Královéhradeckém (5,2 %), Moravskoslezském (5,2 %) a Ústeckém (5,0 %). V ostatních krajích se pohyboval mezi 3,1 % a 4,6 % - viz graf 1.23.

Graf 1.23 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách dle kraje (2023/24)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Z tabulky 1.5 je patrné, že ve školním roce 2023/24, jakož i před pěti lety, byly u poloviny dětí se zdravotním postižením zjištěny závažné vady řeči (50,2 %, resp. 50,3 %). Za deset let však podíl dětí s vadou řeči ze všech dětí se zdravotním postižením klesl (tj. z 55,7 % ve školním roce 2013/14). Snížil se i podíl dětí se zrakovými vadami. Naopak největší nárůst zaznamenal podíl dětí s poruchami autistického spektra (z 8,7 % ve školním roce 2013/14 na 11,6 % v uplynulém školním roce, přestože v předchozím školním roce to bylo dokonce 11,7 %) a se závažnými vývojovými poruchami učení či chování (ze 6,1 % na 11 %). To souvisí

s nástupem nového systému diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb a nároku na podpurná opatření pro děti s těmito potřebami.

Tab. 1.5 Děti se zdravotním postižením v mateřských školách podle druhu postižení

	2013/14		2018/19		2023/24	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Celkem	10 063	100	11 245	100	13 727	100
se závažnými vadami řeči	5 610	55,7	5 661	50,3	6 889	50,2
s poruchami autistického spektra	875	8,7	1 108	9,9	1 591	11,6
se závažnými vývojovými poruchami učení či chování	616	6,1	1 115	9,9	1 508	11,0
mentálně postižené	493	4,9	721	6,4	840	6,1
tělesně postižené	421	4,2	409	3,6	544	4,0
zrakově postižené	529	5,3	456	4,1	411	3,0
sluchově postižené	266	2,6	281	2,5	277	2,0
postižené více vadami ¹⁾	1 253	12,5	1 494	13,3	1 667	12,1

¹⁾ za postižené více vadami se považuje dítě se dvěma nebo více druhy postižení, ze kterých by každé opravňovalo k poskytování podpurných opatření ve vyšších stupních podpory

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

V porovnání s dívkami u chlapců ve školním roce 2023/24 výrazněji převažovaly závažné vývojové poruchy učení či chování (12,2 % u chlapců a 8,1 % u dívek) a poruchy autistického spektra (13,1 % u chlapců a 8,0 % u dívek) nad ostatními druhy postižení. Celkově však lze říci, že ve všech sledovaných druzích zdravotního postižení vykázali větší četnost chlapci než dívky.

Tab. 1.6 Mateřské školy - počet a podíl chlapců a dívek s uvedeným druhem postižení (2023/24)

druh postižení	dívky - počet	chlapci - počet	dívky - podíl na celkovém počtu dívek se zdravotním postižením	chlapci - podíl na celkovém počtu chlapců se zdravotním postižením
Celkem	4 101	9 626	100,0%	100,0%
vadami řeči	2 083	4 806	50,8%	49,9%
zrakově	189	222	4,6%	2,3%
sluchově	114	163	2,8%	1,7%
tělesně	237	307	5,8%	3,2%
mentálně	300	540	7,3%	5,6%
vývojovými poruchami	333	1 175	8,1%	12,2%
poruchami autistického spektra	327	1 264	8,0%	13,1%
více vadami ¹⁾	518	1 149	12,6%	11,9%

¹⁾ za postižené více vadami se považuje dítě se dvěma nebo více druhy postižení, ze kterých by každé opravňovalo k poskytování podpurných opatření ve vyšších stupních podpory

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

1.5 Předškolní vzdělávání na základních školách

Po dosažení šesti let většina dětí přechází v září z mateřské školy do 1. třídy základní školy. Některým dětem je však doporučen odklad nástupu o rok, během kterého se má vyrovnat jejich vývoj. Takové děti mohou zůstat ještě rok v mateřské škole, nebo začít chodit do **přípravné třídy běžné základní školy**, příp. navštěvovat **přípravný stupeň základní školy speciální**. V přípravných třídách a na přípravném stupni přitom probíhá výuka, která se již více podobá výuce na základní škole, a děti mají možnost zapojit se do života školy včetně navštěvování družiny a zájmových kroužků. Maximální počet dětí ve třídě je navíc v přípravné třídě 15 dětí, v mateřské škole 28 dětí.

Ve školním roce 2023/24 bylo u nás **459 základních škol běžných se zřízenými přípravnými třídami**, což je o 9,8 % více než v předchozím školním roce. Přípravných tříd bylo 553 a chodilo do nich **7 074 dětí**. Více než tři pětiny z nich byli chlapci (61,1 %). V přípravných třídách vyučovali učitelé na 561,0 plného úvazku. **Na jednoho učitele** působícího v přípravné třídě i **na jednu přípravnou třídu** tak připadlo v průměru shodně 12,6 dítěte. Tyto poznatky lze srovnat se situací v mateřských školách. Počet dětí na učitele byl ve školním roce 2023/24 v mateřských školách o něco nižší, a sice 10,4, naopak počet dětí ve třídě byl podstatně vyšší, tj. 21,1.

Jak ukazuje tabulka 1.7, v Praze disponovala ve školním roce 2023/24 přípravnou třídou více než třetina základních škol běžných (35,3 %), v Karlovarském kraji 26,8 % a v Ústeckém kraji 28,4 %. V ostatních krajích byl podíl takových škol v rozmezí od 1,6 % (v kraji Královéhradeckém) do 13,1 % (v kraji Jihomoravském).

Zde je dobré připomenout zjištění uvedená v grafu 1.16 výše v této analýze. Z něj lze vyčíst, že v Praze a v kraji Karlovarském byl mezi dětmi v mateřských školách ze všech krajů nejmenší podíl dětí 6letých a starších (4,5 %, resp. 3,8 %), podobného výsledku dosáhl ještě kraj Ústecký (5 %). Rodiče těchto dětí tak častěji volí místo opakování posledního ročníku mateřské školy přechod do přípravné třídy základní školy. Oproti tomu v kraji Královéhradeckém, Jihočeském a Olomouckém byly ve školním roce 2023/24 přípravné třídy jen v méně než 5 % základních škol běžných (tj. v 1,6 %, resp. v 3,6 %, resp. v 3,9 %). V těchto krajích zaujímaly přitom v mateřských školách ze všech krajů nejvyšší podíl děti ve věku 6 let a více (nad 6,5 %).

Tab. 1.7 Základní školy s přípravnými třídami v jednotlivých krajích (2023/24)

Území	Školy			Třídy			Děti v těchto třídách			
	Abs.	%	% ¹⁾	Abs.	%	% ²⁾	celkem		dívky	chlapci
							Abs.	%	Abs.	Abs.
Česká republika	459	100	11,6	563	100	1,2	7 074	100	2 752	4 322
Hlavní město Praha	91	19,8	35,3	111	19,7	2,2	1 381	19,5	485	896
Středočeský kraj	62	13,5	11,5	77	13,7	1,1	997	14,1	388	609
Jihočeský kraj	9	2,0	3,6	9	1,6	0,3	113	1,6	47	66
Plzeňský kraj	18	3,9	8,6	24	4,3	0,9	304	4,3	126	178
Karlovarský kraj	27	5,9	26,5	38	6,7	2,9	454	6,4	180	274
Ústecký kraj	74	16,1	28,4	99	17,6	2,7	1 262	17,8	523	739
Liberecký kraj	11	2,4	6,0	14	2,5	0,7	169	2,4	61	108
Královéhradecký kraj	4	0,9	1,6	4	0,7	0,2	46	0,7	18	28
Pardubický kraj	15	3,3	6,3	17	3,0	0,7	225	3,2	99	126
Kraj Vysočina	14	3,1	5,4	15	2,7	0,6	202	2,9	71	131
Jihomoravský kraj	61	13,3	13,1	75	13,3	1,4	937	13,2	378	559
Olomoucký kraj	11	2,4	3,9	12	2,1	0,4	129	1,8	62	67
Zlínský kraj	20	4,4	8,2	21	3,7	0,8	257	3,6	103	154
Moravskoslezský kraj	42	9,2	10,1	47	8,3	0,9	598	8,5	211	387

¹⁾ Podíl na celkovém počtu základních škol běžných v daném kraji

²⁾ Podíl na celkovém počtu tříd v základních školách běžných v daném kraji

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

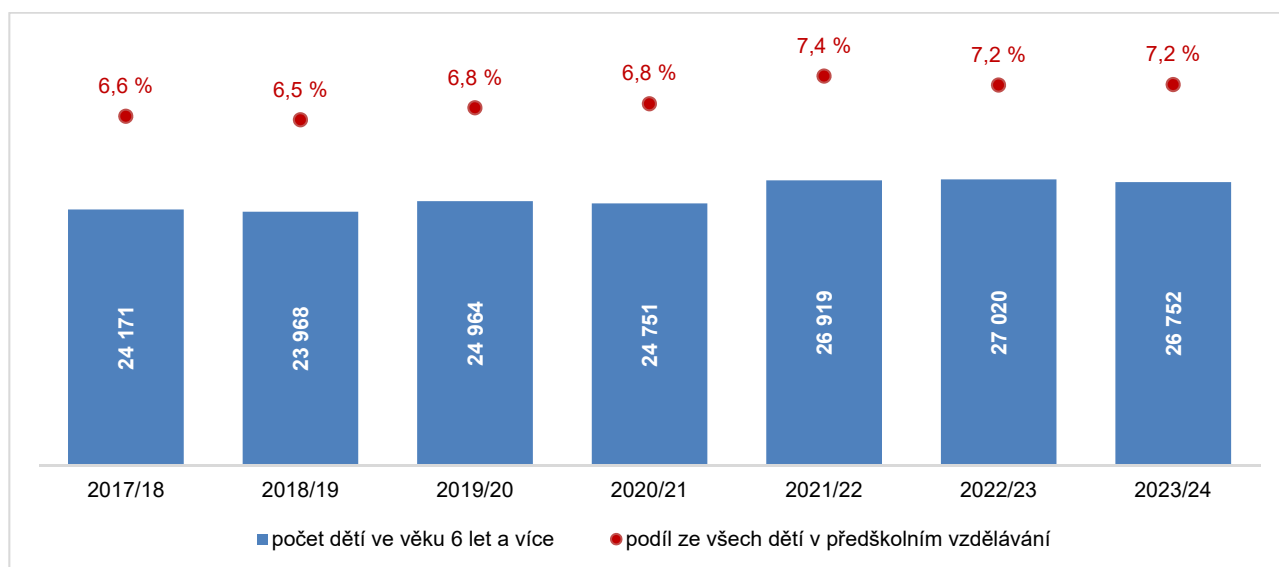

Přípravné třídy byly ve školním roce 2023/24 častěji zřízeny v základních školách veřejného zřizovatele (disponovalo jimi 12,1 % běžných škol) než ve školách s církevním zřizovatelem (na 10,0 % běžných škol) a zejména zřizovatelem soukromým (na 5,7 % běžných škol).

Jak bylo již zmíněno, v **základních školách speciálních** je žákům k dispozici tzv. **přípravný stupeň**. Ten připravuje na povinnou školní docházku děti se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, se souběžným postižením více vadami nebo s poruchami autistického spektra. Dítě může být přijato nejdříve ve věku pěti let, a to i v průběhu školního roku. Na přípravném stupni setrvává až do zahájení povinné školní docházky, přičemž jeho docházka do přípravného stupně nesmí přesáhnout tři školní roky. Vzdělávání v přípravném stupni základních škol speciálních se ve školním roce 2023/24 účastnilo celkem **268 dětí** (stejně jako před rokem) a z toho bylo 197 chlapců, tj. 73,5 %. Na jednoho učitele zde v průměru připadalo pět dětí (4,8). Přípravným stupněm disponovalo 39 z 321 základních škol určených výhradně pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (12,1 %). Z podskupiny škol s veřejným zřizovatelem je to 9,9 %, neboli 28 z 282. Ze škol pro žáky se SVP se soukromým zřizovatelem přípravné třídy zahrnovalo pět škol z 30, tj. 16,7 % a ze škol pro žáky se SVP s církevním zřizovatelem pak 6 škol z 9, tj. dvě třetiny.

Graf 1.24 představuje vývoj počtu a podílu šestiletých a starších dětí z celkového počtu dětí v předškolním vzdělávání, a to ať už jsou zapsáni v mateřské škole, v přípravné třídě na běžné základní škole, nebo v přípravném stupni základní školy speciální. Jak je patrné, mezi školními roky 2018/19 a 2021/22 měl tento podíl tendenci mírně narůstat a celkově se zvýšil z 6,5 % na 7,4 %. Přitom nejvýraznější nárůst zaznamenal mezi školními roky 2020/21 a 2021/22. Je možné, že během pandemie byla u žáků mateřských škol větší absence a i díky uzavírkám škol se nestihli dobře připravit na nástup do základní školy. Řada rodičů se navíc mohla obávat dalšího uzavírání škol a úskalí distanční výuky v prvním ročníku. Mezi školními roky 2021/22 a 2022/23 se počet dětí s odkladem v předškolním vzdělávání nepatrně zvýšil, ovšem podíl žáků s odkladem naopak mírně poklesl na 7,2 %. A to přesto, že došlo k významnému zvýšení počtu cizinců v mateřských i základních školách (zejména ukrajinské státní příslušnosti), kteří se mohou potýkat s jazykovou bariérou. Mezi posledními dvěma školními roky došlo jen k nepatrnému poklesu počtu dětí ve věku 6 let a více v předškolním vzdělávání (o 1 %), stejně tak o 1,1 % poklesl i celkový počet dětí v předškolním vzdělávání. Podíl šestiletých a starších dětí v předškolním vzdělávání tak zůstal stejný jako předchozí školní rok (7,2 %).

Graf 1.24 Počet a podíl šestiletých a starších dětí v předškolním vzdělávání (tj. v mateřských školách, na přípravném stupni či v přípravných třídách)

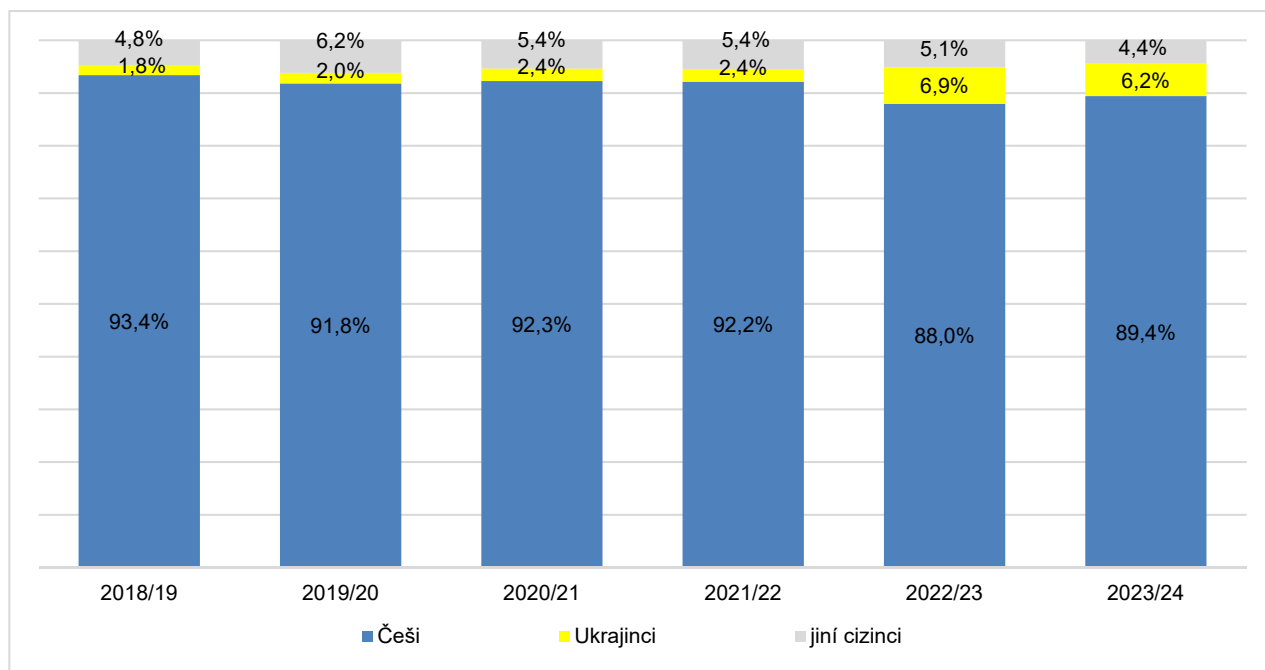
Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Graf 1.25 ukazuje vývoj podílu Čechů, Ukrajinců a jiných cizinců v přípravných třídách či v přípravném stupni základní školy. Jak je patrné, po strmém navýšení podílu Ukrajinců mezi všemi dětmi v tomto vzdělávání se jejich podíl mezi školními roky 2022/23 a 2023/24 o 0,7 p.b. snížil, snížil se však též podíl jiných cizinců než

ukrajinské státní příslušnosti. Oproti situaci před pěti lety bylo v předškolním vzdělávání na základních školách o 4 p.b. méně Čechů, a to zejména na úkor ukrajinských dětí.

Porovnáme-li tato zjištění s vývojem v mateřských školách, tak tam zůstal podíl dětí s ukrajinskou státní příslušností i jinou cizí státní příslušností ze všech dětí stejný jako v předchozím školním roce (2,9 %, resp. 2,4 % - viz výše).

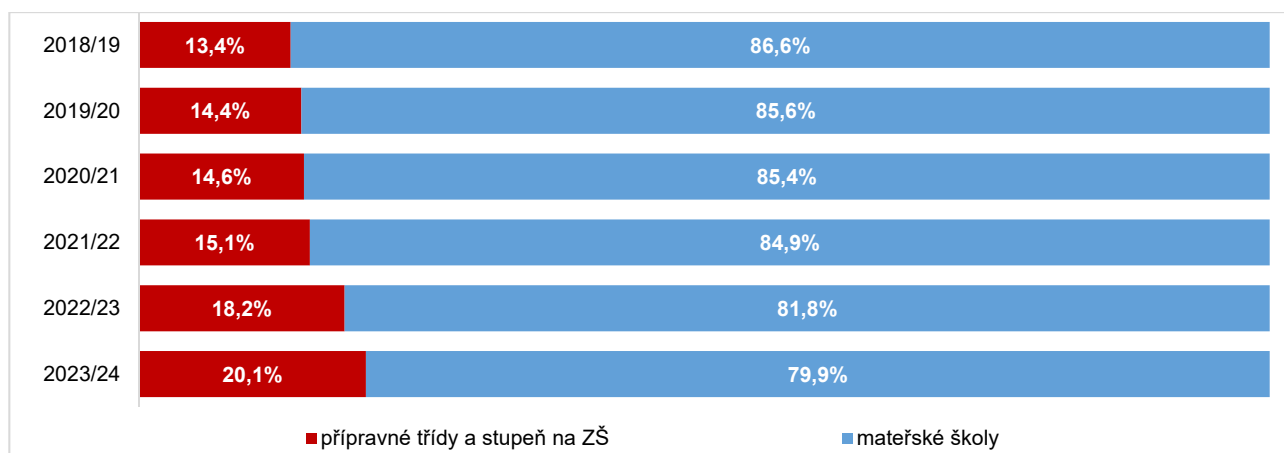
Graf 1.25 Podíl Čechů, Ukrajinců a příslušníků jiných států v přípravných třídách a na přípravném stupni

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Další graf (1.26) ukazuje, jaký podíl dětí ve věku 6 a více let, které nenastoupily do první třídy základní školy, docházel v uvedených letech do mateřských škol a jaký do přípravných tříd běžné základní školy či do přípravného stupně základní školy speciální. Jak je patrné, podíl dětí v přípravných třídách či v přípravném stupni se za pět let zvýšil z 13,4 % na 20,1 %. Od minulého školního roku přibylo o 56 přípravných tříd běžné základní školy (tj. o 11,0 %) a o pět tříd přípravného stupně na základních školách speciálních (tj. o 10,6 %).

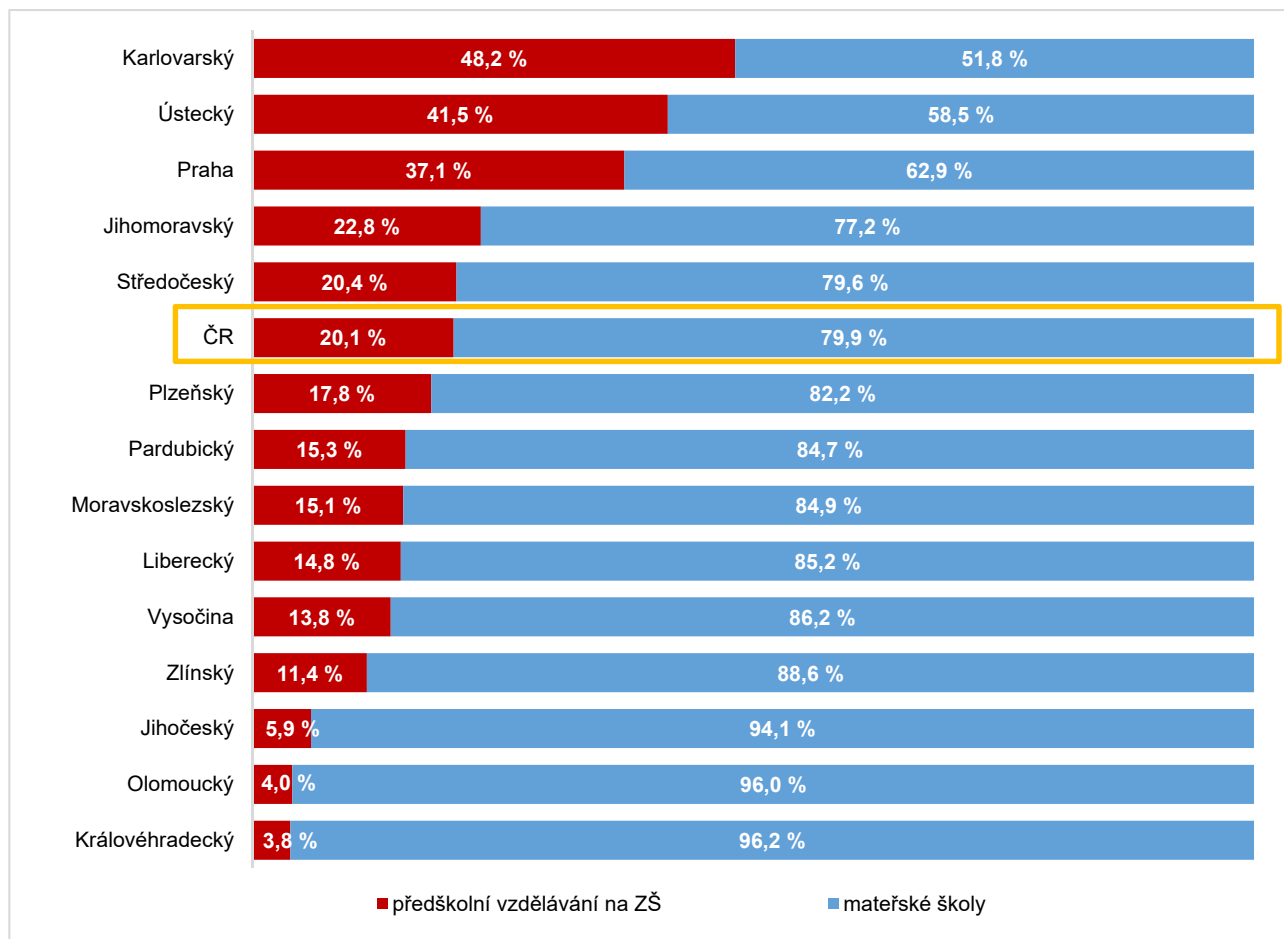
Graf 1.26 Podíl dětí předškolního vzdělávání ve věku 6 let a více navštěvujících přípravné třídy ZŠ běžné či přípravné stupně ZŠ speciální a docházejících do mateřských škol

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Z pohledu na dělení dle sídla školy je také patrné, že v kraji Karlovarském, Ústeckém a v Praze docházely ve školním roce 2023/24 dvě pětiny (37,1 %) až polovina (48,2 %) dětí s odkladem školní docházky do přípravné třídy či přípravného stupně. Oproti tomu v kraji Královéhradeckém tvořil podíl žáků s odkladem v přípravných třídách či v přípravném stupni jen 3,8 % a méně než 5 % takových žáků zaznamenal také kraj Olomoucký (4,0 %) – viz graf 1.27.

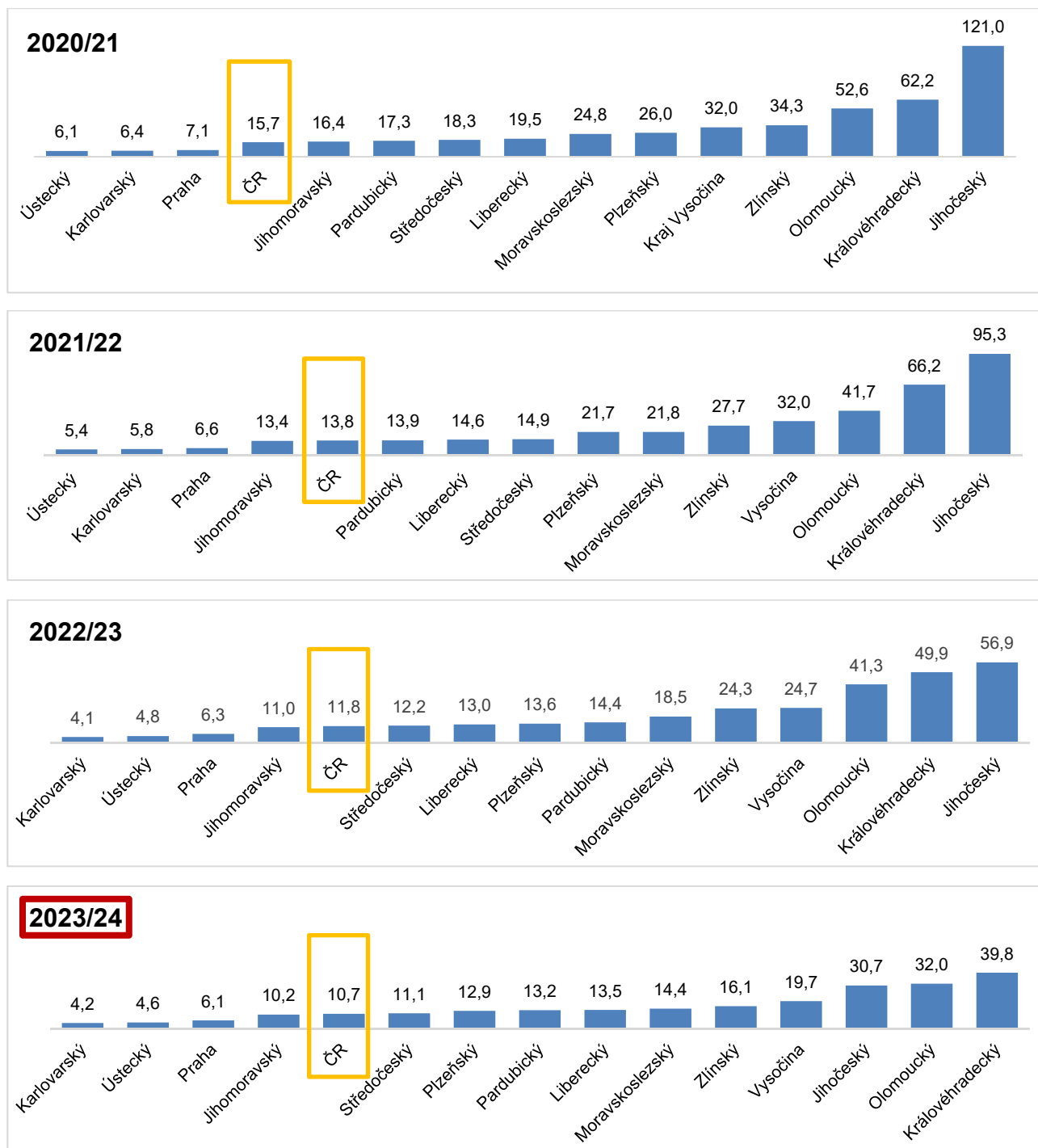
Graf 1.27 Podíl dětí předškolního vzdělávání ve věku 6 let a více navštěvujících přípravné třídy či přípravný stupeň a docházejících do mateřských škol – dle kraje (2023/24)

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

Z výše uvedeného je patrné, že kraje se mezi sebou liší v míře, do jaké dávají rodičům dětí s odkladem možnost vybrat si mezi mateřskou školou a přípravnou třídou či stupněm. Zde doplňme, že na jednu přípravnou třídu na základní škole či třídu přípravného stupně základní školy speciální připadal ve školním roce 2023/24 nejnižší počet prvních tříd základních škol v kraji Karlovarském, Ústeckém a v Praze (4,2; 4,6, resp. 6,1), mírně podprůměrného počtu dosáhl také kraj Jihomoravský (10,2). V těchto třech krajích si tedy rodiče častěji mohli zvolit, zda dítě s odkladem nechají v mateřské škole, nebo jej zapíší do přípravné třídy či přípravného stupně. Naopak v Královéhradeckém kraji dosáhl počet 1. tříd na jednu přípravnou třídu či třídu přípravného stupně hodnoty 39,8, v Olomouckém kraji 32,0 a v Jihočeském 30,7. Přitom je zřejmé, že celkově v České republice poměr počtu tříd prvního ročníku základního vzdělávání k počtu tříd nabízejících předškolní vzdělávání na základních školách v čase klesá. Nejvýrazněji je to vidět na příkladu kraje Jihočeského, ve kterém ještě ve školním roce 2020/21 bylo 121 tříd prvního ročníku základní školy na jednu třídu předškolního vzdělávání nabízeného na základních školách a v uplynulém školním roce to již bylo jen 30,7 – viz graf 1.28.

Graf 1.28 Počet 1. tříd základních škol na jednu třídu přípravnou či třídu přípravného stupně

Zdroj: ČSÚ podle údajů MŠMT

